شماره (۹)

بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه

فصل پنجم - اقتصادی:

نفت، گاز، برق، انرژی های پاک

شماره مسلسل: ۱۰۲۵۵

خرداد ماه ۱۳۸۹

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱
چکیده ۲
مقدمه ۳
۱. مشکلات اساسی بخش انرژی ۳
۲. شناخت نقاط ضعف و قوت بخش‌های مختلف انرژی و تنظیم سیاست‌های اجرایی براساس آنها ۲۱
۳. اسناد بالادستی برای تنظیم برنامه‌های پنج‌ساله توسعه (و بودجه‌های سالیانه) ۲٤
۴. سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۲٦
۵. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۲۷
۶. اولویت‌های سیاست‌های اجرایی در برنامه پنجم توسعه برای بخش‌های مختلف انرژی ۲۸
منابع و مآخذ ٦۰

بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه (۹)
فصل پنجم ـ اقتصادی:
نفت، گاز، برق، انرژی‌های پاک

پیشگفتار

ضوابط ارزیابی لایحه برنامه پنجم در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

رویکرد مرکز پژوهش‌ها به موضوع برنامه‌ریزی و معیارهای ارزیابی لایحه برنامه پنجم توسعه در گزارش این مرکز به شماره مسلسل ۱۰۱۷٤ تبیین و در فروردین‌ماه ۱۳۸۹ منتشر شده است. امور اداری و اجرایی کشور توسط قوانین دائمی و موضوعه سروسامان داده می‌شود. براین‌اساس هدف از تدوین برنامه‌های میان‌مدت «*اولویت‌بندی امور و اختصاص منابع انسانی و مالی محدود کشور به اولویت‌های مزبور*» است. سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه ابلاغی مقام معظم رهبری اهداف و اولویت‌های کشور در پنج سال آتی را تعیین کرده‌اند. براساس این رویکرد ارزیابی احکام لایحه و پذیرش پیشنهادهای جدید برمبنای معیارهای زیر صورت گرفته است:

۱. هر حکمی که برخلاف سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری درخصوص برنامه پنجم توسعه بوده است یا به نوعی در پی اصلاح این سیاست‌ها باشد حذف یا اصلاح کلی شده است.

۲. هر حکمی که اصل یا اصولی از قانون اساسی را نقض کرده باشد حذف یا اصلاح کلی شده است. در لایحه دولت در موارد متعددی اصل هشتادوپنجم قانون اساسی (که نمایندگی را قائم به شخص دانسته و براین‌اساس مجلس نمی‌تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند)، اصل پنجاه‌ویکم قانون اساسی (هیچ نوع مالیات وضع نمی‌شود مگر به‌موجب قانون و موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی نیز به‌موجب قانون مشخص می‌شود) و اصل پنجاه‌وسوم قانون اساسی (کلیه دریافت‌های دولت در حساب‌های خزانه‌داری کل متمرکز می‌شود و همه پرداخت‌ها در حدود اعتبارات مصوب به‌موجب قانون انجام می‌گیرد) نقض شده بود، که حذف یا اصلاح شده است.

۳. برطبق تفسیر شورای نگهبان از اصل هفتادوچهارم قانون اساسی ارائه لایحه توسط دولت باید انجام گیرد. براین‌اساس نمی‌توان دولت را ملزم به آوردن لایحه کرد مگر در مواردی که برای دستیابی به اهداف سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه، اصلاح قانون یا رفع خلأ قانونی مورد نیاز

باشد. در این‌گونه موارد پیشنهاد با عبارت «*براساس بند ... سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم توسعه دولت موظف است برای ... اقدام قانونی لازم را انجام دهد*» ارائه شده است.

٤. سند برنامه محل اصلاح قوانین دائمی نیست. هر حکمی که به‌طور صریح یا ضمنی قوانین جاری را نسخ کند (جز در موارد خاص که برای دستیابی به اهداف سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نیازمند اصلاح قانون باشد) حذف یا اصلاح کلی شده است.

٥. در قوانین فعلی کشور، دولت اختیارات بسیاری برای اداره امور کشور دارد. بنابراین موادی که به این امور پرداخته‌اند یا اساساً انجام آن حکم نیازی به مجوز قانونگذار ندارد حذف یا اصلاح کلی شده است.

٦. احکام و پیشنهادهایی که فاقد ماهیت برنامه‌ای بوده‌اند و جزء اولویت‌های تعیین شده در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نبوده و فاقد زمانبندی و متولی اجرایی مشخص بوده، حذف شده است.

با اتخاذ رویکرد و معیارهای فوق ٦٦ ماده از لایحه پیشنهادی دولت عیناً مورد پذیرش قرار گرفته یا اصلاح عبارتی (جزئی) شده است، ٥٦ ماده اصلاح کلی و ٧٧ ماده حذف شده است. همچنین به‌منظور پوشش دادن به برخی سیاست‌های کلی برنامه پنجم یا مسائل اساسی کشور (که در بررسی‌های انجام شده توسط دفاتر تخصصی مرکز استخراج شده است) ٥٦ ماده برای الحاق به لایحه پیشنهاد شده است.

چکیده

با توجه به مشکلات موجود در بخش انرژی، عدم بهره‌برداری بهینه از سرمایه‌های موجود و لزوم اصلاح الگوی مصرف در این بخش، لازم است در برنامه پنجم توسعه کشور، قبل از اتخاذ سیاست توسعه به اصلاح وضع موجود توجه شود.

تولید صیانتی از ذخایر موجود (که درصورت عدم توجه به آن، صادرات نفت خام کشور کاهش خواهد یافت)، اتخاذ تدبیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور، اصلاح و ارتقای قابلیت پالایشگاه‌های موجود کشور که حدود ۲۹ درصد (بیش از ٤٧٨ هزار بشکه از ۱/٦٥۰ میلیون بشکه) نفت خام تحویلی به آنها را به نفت کوره با ارزش کمتر از نفت خام تبدیل می‌کنند (متوسط جهانی ۱٥ درصد است)، افزایش ظرفیت تولید گاز طبیعی به‌خصوص در میدان‌های مشترک برای مصرف داخل و تزریق به مخازن نفت به‌منظور برداشت صیانتی و همچنین فراهم کردن زمینه صادرات مطمئن آن، جمع‌آوری گازهای همراه درحال سوزاندن منابع درحال

بهره‌برداری (سالیانه حدود ۱۵ میلیارد مترمکعب) و استفاده از آنها، کاهش تلفات غیرطبیعی (بیش از ۲٤ درصد) شبکه برق کشور، چاره‌اندیشی برای راندمان پایین نیروگاه‌ها، نیروگاه‌های فرسوده و از رده خارج و توجه به سیستم مدیریت بار در شبکه برق کشور از جمله مواردی هستند که قبل از هر برنامه دیگری باید مورد توجه قرار گیرند، زیرا اتخاذ این سیاست می‌تواند ضمن جلوگیری از هدر رفت حجم عظیمی از سرمایه کشور، تأمین انرژی مطمئن و دارای توجیه اقتصادی را امکانپذیر کرده و قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی کشور را افزایش دهد. در همین حال مشکلات موجود در روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تکنولوژی لازم، ایجاب می‌کند که کشور با سرمایه مالی و نیروی انسانی خود، با اولویت به موارد فوق توجه کند و اگر بحث توسعه منابع نفت و گاز (ماده (۱۱۸) لایحه) و یا ایجاد پالایشگاه‌های جدید (ماده (۱۲۰) لایحه) با استفاده از منابع خارجی یا سرمایه‌های غیردولتی داخلی مطرح است، به‌عنوان یک مجوز ـ در برنامه ـ آورده شود. زیرا که اگر امکان جذب سرمایه خارجی یا داخلی فراهم نشود، دستگاه‌های اجرایی بخش انرژی کشور در تأمین نیاز انرژی کشور، با مشکل حفظ سرمایه موجود هم روبرو می‌شوند.

مقدمه

با توجه به اینکه مشکلات اساسی بخش انرژی کشور (نفت، گاز و برق) از یک طرف ریشه در عدم اصلاح قوانین موجود (قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه، قانون برق)، ناکارآمدی نظام قیمتگذاری انرژی، عدم اعمال مدیریت صحیح بر تولید و عرضه آن، عدم تدوین طرح جامع انرژی مطابق نیاز روز دارد و از طرف دیگر الگوی تولید و مصرف در مجموعه داخلی دستگاه‌های متولی بخش انرژی مورد توجه کافی قرار نگرفته است. در این گزارش ضمن پرداختن محدود به موارد فوق، سعی شده است لایحه برنامه پنجم توسعه نیز به‌طور مختصر مورد تحلیل قرار گیرد و پیشنهادات تکمیلی برای اصلاح برنامه ارائه شود.

۱. مشکلات اساسی بخش انرژی

۱-۱. فقدان طرح جامع انرژی براساس نیازهای حال و آینده

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به انرژی نیاز دارد، ولی اینکه چه انرژی به مناطق مختلف کشور اختصاص یابد و سهم تولید و تأمین انواع انرژی از منابع مختلف چگونه تعریف شود، نیاز به مطالعات همه‌جانبه برای تدوین طرح جامع انرژی دارد. آخرین طرح جامع انرژی کشور در سال ۱۳٥٦ توسط دانشگاه استانفورد آمریکا تهیه شد و قرار بود پس از انقلاب طرح

مذکور به‌روز شود، ولی هیچ‌گاه این کار انجام نشد و متأسفانه در وضع موجود، برنامه‌ریزی انرژی بدون توجه به طرح جامع روزآمد صورت می‌گیرد. بخشی از اهدافی که طرح جامع انرژی دنبال می‌کند به‌شرح زیر است:

۱-۱-۱. شناخت انواع منابع تأمین‌کننده انرژی در جهان

برای برنامه‌ریزی جامع انرژی و اختصاص بهینه منابع، لازم است علاوه‌بر شناخت توان داخل، انواع منابع تأمین‌کننده انرژی جهان را نیز شناخت تا بتوان برنامه صادرات، واردات و تبادل انرژی را با دیگر کشورها با وقوف کامل انجام داد.

۱-۱-۲. شناخت قابلیت‌های طبیعی انواع منابع انرژی مناطق مختلف کشور و برآورد ظرفیت‌های واقعی آنها

شناخت پتانسیل انواع منابع انرژی‌های اولیه در مناطق مختلف کشور اهمیت زیادی دارد. این شناخت امکان مدیریت بهینه عرضه و تقاضای انرژی را فراهم می‌کند. طرح جامع انرژی ظرفیت‌های واقعی و بالفعل انرژی‌های تجدیدپذیر و تجدیدناپذیر را مشخص می‌کند.

۱-۱-۳. صرفه‌جویی اقتصادی منابع تأمین انواع انرژی مناطق کشور

نبود طرح جامع انرژی عملاً مدیریت بهینه عرضه و تقاضای انرژی را مخدوش کرده و صرفه‌جویی اقتصادی منابع مختلف تأمین انواع انرژی در مناطق مختلف را با مشکل روبرو می‌کند.

۱-۱-۴. برآورد حجم سرمایه‌گذاری لازم برای بهره‌برداری از منابع مختلف انرژی کشور

در جهت توجیه اقتصادی و فنی بهره‌برداری از منابع مختلف انرژی کشور لازم است شناختی کلی از میزان مورد نیاز سرمایه‌گذاری در استفاده از پتانسیل‌های مختلف انرژی در دسترس باشد. این امر به برنامه‌ریز کمک می‌کند تا در کنار دیگر شاخص‌ها به مسئله سرمایه‌گذاری نیز توجه کند.

۱-۱-۵. زمانبندی اولویت بهره‌برداری از منابع مختلف انرژی

اولویت استفاده از منابع مختلف انرژی (تجدیدپذیر و تجدیدناپذیر)، به شناخت امکان دسترسی به آن منابع، میزان سرمایه مورد نیاز و دیگر شاخص‌های فنی و اقتصادی بستگی دارد. در طرح جامع، با توجه به شاخص‌های تعریف شده، اولویت‌های بهره‌برداری از منابع مختلف انرژی مشخص می‌شود.

۱-۱-۶. مدیریت بهینه برای عرضه و تقاضای انرژی کشور

روند فزاینده مصرف انرژی و تأمین آن از طریق گسترش سیستم‌های مختلف عرضه انرژی سبب می‌شود منابع اقتصادی و انسانی کشور به‌صورت غیراقتصادی به بخش انرژی تخصیص یابد. از

طرف دیگر زمان‌بر بودن ایجاد سیستم تولید و عرضه انرژی (مثل ساخت و بهره‌برداری پالایشگاه‌ها و نیروگاه‌ها)، در کنار سرمایه کلان برای ایجاد سیستم عرضه، مدیریت بر منابع مختلف مورد نیاز را در این عرصه حساس‌تر کرده است. بنابراین برای ایجاد تعادل در نحوه مدیریت بر عرضه و تقاضای انرژی بدون تحمیل هزینه‌های موازی به کشور، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارد که پیش‌نیاز آن تدوین طرح جامع انرژی است.

۷-۱-۱. توجه به امور زیست‌محیطی

در سال‌های اخیر با توجه به مفاهیمی چون توسعه پایدار، مسئله استفاده از انرژی و توجه به امور زیست‌محیطی در کنار هم مطرح شده است تا با استفاده از فناوری‌های پیشرفته در عرصه تولید و مصرف، حداقل صدمه به محیط زیست وارد شود.

در مطالعات طرح جامع انرژی، توجه ویژه‌ای به امور زیست‌محیطی (چه در بهره‌گیری از منابع انرژی‌زا و چه در اولویت‌بندی عرضه انواع آن و چه در نوع وسایل مصرف‌کنندگان) می‌شود.

۸-۱-۱. برنامه‌ریزی بخشی و برنامه‌ریزی سیستم انرژی

مصرف حامل‌های انرژی در ایران به‌ویژه در دو دهه اخیر به‌طور وسیعی افزایش یافته است، ولی متأسفانه این مقدار مصرف، با جریان توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور ارتباط لازم را ندارد. یعنی رشد مصرف انرژی همواره از رشد اقتصادی و ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی زیادتر بوده است. مصرف زیاده از حد حامل‌های انرژی، از یک‌سو تعادل اقتصادی کشور را متأثر کرده و ازسوی دیگر امکان تأمین این مصرف را با مشکل روبرو کرده است.

از نکات مهم در حیطه طرح جامع انرژی، موضوع مطالعه ارتباط متقابل انرژی و بخش‌های دیگر اقتصادی و امور اجتماعی است. از آنجا که موضوع برنامه‌ریزی اقتصادی و اجتماعی وظیفه سازمان‌های برنامه‌ریزی کشور است و در این برنامه‌ریزی مسئله بهره‌برداری بهینه از عوامل تولید (کار، سرمایه، انرژی و مواد خام) مطرح است، در نتیجه همپوشانی تنظیم ارتباطات انرژی با دیگر بخش‌ها و فرآیندهای تولیدی و خدماتی باید مد نظر قرار گیرد.

۹-۱-۱. تعریف حدود استاندارد تلفات و راندمان و ضریب بار

در سیستم عرضه انرژی کشور، تلفات بخش‌های تولید، تبدیل، انتقال و توزیع کشور بسیار فراتر از حد قابل قبول است، از طرفی راندمان تولید در پالایشگاه‌ها و نیروگاه‌ها نیز در حد استاندارد نیست. تلفات در تولید به نوع فناوری و آب و هوا بستگی دارد. از این لحاظ در طرح جامع انرژی لازم است با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی و نوع فناوری تعریف شده، حد استانداردی برای تلفات و

راندمان تعیین شود. ضمن اینکه شرایط لازم برای بهره‌برداری همزمان از برق و حرارت[1] تولیدی نیروگاه‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد.

۱۰-۱-۱. اصلاح ضریب بار

از شاخص‌های مهم در امر بهره‌برداری از سرمایه‌گذاری‌های نیروی برق و گاز مسئله ضریب بار است که باید سعی شود مصارف زمان‌های غیرپیک افزایش یافته و برعکس، مصارف در ساعات پیک کاهش یابد. بنابراین یکی دیگر از نقش‌های طرح جامع، تعریف شاخص‌های لازم برای بهینه کردن ضریب بار است.

۱۱-۱-۱. ایجاد توازن در استفاده بهینه از انواع انرژی

شاید به‌صورت کلی تعریف طرح جامع انرژی را بتوان توازن بهینه در استفاده از انواع انرژی تعریف کرد. در پاره‌ای از مناطق کشور امکان دسترسی به چند نوع انرژی وجود دارد. بنابراین برای آنکه بتوان تراز عرضه و تقاضای انرژی را به شکل بهینه تدوین کرد و سهم بهینه هر بخش مصرف‌کننده را از انواع انرژی مشخص کرد، به مطالعه و تدوین طرح جامع انرژی نیاز است.

۱۲-۱-۱. امکان اتخاذ سیاست‌های صادرات و واردات انرژی

نبود مطالعات جامع انرژی در کشور موجب شده تا سیاست دقیقی در زمینه صادرات و واردات انرژی اتخاذ نشود. روش‌های موجود در زمینه صادرات و واردات انرژی و تبادل انرژی بحث‌های چالش‌برانگیزی را به دنبال داشته است. به‌طوری که عده‌ای صادرات انرژی و تبادل انرژی را توصیه می‌کنند و عده‌ای نیز به‌شدت با صادرات انرژی (به‌خصوص گاز طبیعی) مخالفت می‌کنند. در نتیجه برای برون‌رفت از این تردیدها به انجام مطالعات طرح جامع انرژی نیاز است تا بدین طریق براساس برقراری تراز بهینه عرضه و تقاضای جایگاه صادرات، واردات و تبادل انرژی نیز در طول زمان مشخص شود.

۱۳-۱-۱. حداکثرسازی استفاده از ظرفیت‌های انرژی در روابط بین‌المللی

انرژی با توجه به غنی بودن ذخایر آن در کشور می‌تواند در دیپلماسی کشور جایگاه ویژه‌ای داشته باشد و با جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بخش‌های مختلف بالادستی و پایین‌دستی برپایه سیاست‌های کلان کشور، روابط بین‌المللی را توسعه داده و ضریب امنیت کشور را نیز افزایش دهد. بنابراین جا دارد در قالب طرح جامع انرژی و با استفاده از ظرفیت‌های بالقوه آن، روابط بین‌المللی کشور را نیز ارتقا داد.

---

1. CCHP

۱۴-۱-۱. حداکثرسازی درآمدهای ارزی کشور

در مطالعات جامع انرژی علاوه‌بر توازن عرضه و تقاضای انرژی به مسئله حداکثرسازی درآمدهای ارزی کشور نیز توجه می‌شود.

۱۵-۱-۱. ایجاد اطمینان در روند تأمین انرژی کشور

در نبود طرح جامع انرژی و برنامه‌ریزی کلان انرژی، عملاً فرآیند برنامه‌ریزی بخشی، تعیین شاخص‌های مهم بخش مثل قیمت‌های انرژی، ارزیابی و تعیین اعتبارات مورد نیاز با خلل روبرو می‌شود. به‌منظور ایجاد اطمینان برای سرمایه‌گذاران باید از طریق مطالعات جامع انرژی، شرایط لازم را برای شفافیت امور انرژی کشور فراهم کرد.

۱۶-۱-۱. بهره‌برداری بهینه از هر واحد انرژی (تنظیم شدت انرژی در بخش‌های مصرف‌کننده)

از طریق طرح جامع انرژی امکان ایجاد تحول ساختاری در بخش‌های صنعت، معدن و صنایع معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات و ... و بازسازی سیستم عرضه انرژی در همه زمینه‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. تحقق امر صرفه‌جویی در همه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و تعادل بهینه عرضه و تقاضای انرژی مستلزم تهیه طرح جامع انرژی و در پی آن به‌کارگیری مجموعه منسجمی از ابزارهای اقتصادی ـ فنی در جهت تعادل بهینه عرضه و تقاضای انرژی است.

درحال حاضر شاخص شدت انرژی یعنی مصرف انرژی به‌ازای هر واحد تولید (یا تولید ناخالص داخلی کشور) در مقایسه با دیگر کشورها بسیار زیاد است. اقدام به کاهش شدت انرژی نیاز به برنامه‌ریزی دارد که پیش‌نیاز آن طرح جامع انرژی است.

۱۷-۱-۱. جلوگیری از اعمال سلیقه‌های شخصی و فشارهای سیاسی در بخش‌های مختلف در استفاده از انرژی‌های مختلف

طرح جامع انرژی نقشه راه را برای توسعه بخش انرژی ارائه می‌دهد و استفاده از انواع انرژی و حامل‌ها را در بخش‌های مصرف‌کننده و در اقلیم‌های متفاوت مشخص می‌کند. ازاین‌رو سلیقه‌های شخصی و فشارهای افراد نمی‌تواند نظم مورد نظر را به هم بزند. به‌ویژه اینکه با اتخاذ سیاست‌های انرژی‌رسانی به مناطق مختلف کشور، مشخص می‌شود که باید از عرضه چند حامل انرژی به نقاط دوردست و با ضریب بار کم، احتراز گردد (مثلاً گازرسانی و برق‌رسانی و عرضه سوخت مایع به‌طور همزمان به نقاطی که صرفه اقتصادی ندارد، صحیح نیست).

۱۸-۱-۱. حداکثرسازی استفاده از منابع هیدروکربوری در تولید مواد اولیه و نهایی صنایع پتروشیمی در جهت توسعه پایدار کشور به‌جای استفاده از آنها به‌عنوان سوخت

طرح جامع انرژی می‌تواند به حداکثر استفاده از منابع هیدروکربوری در تولیدات صنعتی کمک مؤثری داشته باشد به این‌صورت که در جداول، حداکثر مقدار ممکن نفت خام و گاز طبیعی برای تولید محصولات صنعتی تخصیص یابد تا بدین وسیله در زمانی که منابع انرژی کشور محدود شد، منابع درآمدی کشور از طریق تولیدات صنعتی تأمین شود.

۱۹-۱-۱. امکان تهیه آمار دقیق و به‌روز از ظرفیت‌های عرضه و تقاضای انرژی

نبود مطالعات طرح جامع انرژی در چند دهه گذشته در کشور موجب شده که اطلاعات و آمار دقیقی در زمینه عرضه و تقاضای انرژی در بخش‌های تولید، عرضه و مصرف در دسترس نباشد. به‌ویژه داده‌های آماری در مورد مصرف انواع حامل‌های انرژی در ترمینال مصرف‌کننده و در زیربخش‌های اقتصادی دقیق و قابل اتکا نیست.

از طریق طرح جامع انرژی امکان ایجاد بانک اطلاعات انرژی فراهم می‌شود. درحال حاضر ترازنامه انرژی از طریق داده‌هایی به‌دست می‌آید که از سیستم عرضه برآورد می‌شود و عملاً جابجایی حامل‌های انرژی در زیربخش‌های مصرف‌کننده نهایی موجب می‌شود که این آمار دقیق نباشد.

۲۰-۱-۱. پیش‌بینی لازم برای جلوگیری از بحران تأمین انرژی در مناطق مختلف کشور

کشور ایران از آب و هوای متنوع و اقلیم گوناگونی برخوردار است. ازاین‌رو سیاست تأمین انرژی مناطق مختلف کشور یکسان نیست و باید براساس نوع اقلیم و میزان مصرف انرژی هر منطقه در فصول مختلف سال، حامل‌های انرژی‌ای را برای آن تخصیص داد که از نظر اقتصادی و فنی توجیه بیشتری داشته باشد.

۲۱-۱-۱. جلوگیری از طولانی شدن اجرای طرح‌های مرتبط با تأمین انرژی

نبود مطالعات به‌روز شده طرح جامع انرژی موجب شده که سیاستگذاری در بخش انرژی با تغییر مدیریت و نوسانات بازار انرژی و شرایط اقتصادی، دچار تزلزل شود.

این امر اجرای پروژه‌های انرژی و درجه اهمیت آنها را در مناطق مختلف کشور متأثر کرده است و در نتیجه امکان بهره‌برداری از پروژه‌های بخش انرژی در زمان برنامه‌ریزی شده، میسر نشده است. ولی با ابلاغ طرح جامع انرژی می‌توان تأثیر منفی تغییر مدیریت‌ها را بر سیستم برنامه‌ریزی بخش انرژی کاهش داد.

۲۲-۱-۱. امکان پیش‌بینی (سرمایه ـ تجهیزات، نیروی انسانی، تکنولوژی و ...) برای توسعه منابع انرژی

با استفاده از طرح جامع انرژی برای رسیدن به الگوی بهینه عرضه و تقاضای انرژی، باید عوامل توسعه منابع انرژی کشور نظیر سرمایه، تجهیزات، نیروی انسانی و فناوری را مورد بررسی قرار داد و چالش‌های ناشی از هر یک از عوامل فوق را مد نظر قرار داد تا برنامه‌های ارائه شده قابل اجرا باشد.

۲۳-۱-۱. شکل‌گیری هسته‌های کارشناسی قابل اتکا برای به‌روزرسانی طرح جامع در آینده

انجام مطالعات به‌هم پیوسته طرح جامع انرژی موجب به‌وجود آمدن هسته‌های کارشناسی در برنامه‌ریزی سیستمی (نرم‌افزاری و سخت‌افزاری) در بخش‌های عرضه و تقاضای انرژی می‌شود. فقدان مطالعات طرح جامع انرژی در چند دهه گذشته عملاً تخصص مهندسین مشاور را در امور برنامه‌ریزی انرژی، اقتصاد انرژی و مدل‌سازی مرتبط، در حداقل ممکن نگه داشته است. به‌طوری که در شرایط موجود در کشور مهندس مشاوری که بتواند مطالعات طرح جامع انرژی را به سرانجام برساند، وجود ندارد. از آثار جانبی عدم انجام مطالعات طرح جامع انرژی در کشور، نبود، دوره کارشناسی ارشد و دکترا در این زمینه در دانشگاه‌های کشور است و به‌رغم آنکه در سال‌های اخیر در برخی از دانشگاه‌ها به اقتصاد انرژی توجه شده است، ولی این رشته به تنهایی پاسخگوی نیاز مطالعات طرح جامع انرژی نیست.

۲۴-۱-۱. امکان برنامه‌ریزی منسجم، دقیق و قابل بهره‌برداری سایر طرح‌های اقتصادی کشور

در برنامه‌ریزی کلان انرژی و مطالعات طرح جامع انرژی مرز بین برنامه‌ریزی سیستم انرژی و برنامه‌ریزی بخشی تشخیص داده می‌شود و بقیه بخش‌های اقتصادی که به مصرف انرژی وابسته هستند، می‌توانند براساس قابلیت‌ها، محدودیت و طرح آمایش سرزمین با اطمینان از امکان تأمین انرژی مورد نیاز، توسعه یابند.

۲۵-۱-۱. هزینه نهایی بخش‌های انرژی کاهش یافته و در نتیجه هزینه‌های سربار به مصرف‌کننده تحمیل نمی‌شود

از آنجا که با استفاده از مطالعات طرح جامع می‌توان شاخص‌های قیمتگذاری انرژی را براساس هزینه تمام شده واقعی تعیین کرد و فقط به هزینه تمام شده دفتری اکتفا نکرد، عملاً هزینه‌های اضافی به مصرف‌کننده‌ها تحمیل نخواهد شد.

۲۶-۱-۱. روشن شدن اهداف و وظایف سازمان‌های دست‌اندرکار انرژی

مطالعات طرح جامع انرژی به‌لحاظ شفاف‌تر کردن آمار و اطلاعات تبادل انرژی بین دستگاه‌های ذیربط، موجب می‌شود برداشت‌های متفاوت در مورد اهداف و مأموریت‌های بخش انرژی را به حداقل برساند و از این طریق به سیاستگذاران در امور تشکیلات بخش انرژی کمک کند.

۲۷-۱-۱. استفاده بهینه از سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش انرژی

با توجه به خروجی مطالعات طرح جامع در بهینه کردن تراز عرضه و تقاضای انرژی و از همه مهمتر تخصیص بهینه انواع حامل‌های انرژی در بخش‌های مختلف مصرف‌کننده و اقلیم‌های متفاوت، بهره‌گیری از سرمایه‌گذاری‌های مختلف به نحو احسن صورت می‌گیرد و تا حد امکان از سرمایه‌گذاری در زمینه‌هایی که توجیه اقتصادی و فنی ندارد، جلوگیری می‌کند.

۲۸-۱-۱. تعریف سهم و نوع انرژی هر یک از بخش‌های مصرف‌کننده انرژی

بخش‌های مصرف‌کننده انرژی در فصول مختلف و در اقلیم‌های متفاوت، نیازهای انرژی مختلفی دارند. صنایع انرژی‌براساساً به‌طور مستمر به انرژی نیاز دارند و کاهش سهم انرژی آنها و یا تغییر نوع انرژی آنها در ارزش افزوده مؤثر است و این مسئله تا حد زیادی در مورد نیروگاه‌های بخاری نیز وجود دارد. درحالی که بعضی از مصرف‌کنندگان فقط در فصولی از سال مصرف داشته یا تغییر قابل توجهی در مصرف نوع انرژی دارند، ازاین‌رو تعیین سهم و نوع انرژی هر یک از بخش‌های مصرف‌کننده انرژی از خروجی‌های اصلی مطالعات طرح جامع انرژی به‌شمار می‌رود که این امر در اقتصاد کلان کشور دارای اهمیت زیادی است. با نبود طرح جامع انرژی ملاحظه می‌شود که در زمان کمبود بعضی از انرژی‌ها مثل گاز طبیعی در زمستان، انرژی عرضه شده به صنایع انرژی‌بر محدود شده و با این تصمیم ضرر و زیان سنگینی به این صنایع وارد می‌کند.

۲۹-۱-۱. برنامه‌ریزی برای ساخت تجهیزات مورد نیاز در داخل کشور

یکی از نتایجی که می‌توان با استفاده از طرح جامع انرژی حاصل کرد، برنامه‌ریزی در جهت طراحی و ساخت تجهیزات مورد نیاز بخش‌های مختلف متولی انرژی (نیروگاه، پالایشگاه، تجهیزات بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز و ...) در داخل کشور است تا وابستگی به خارج از کشور کاهش یابد.

۲-۱. ناکارآمدی نظام قیمتگذاری انرژی

در سه دهه گذشته قیمتگذاری انواع حامل‌های انرژی براساس نظام بازار صورت نگرفته است، بلکه به‌صورت دستوری و برپایه مصوبات مراجع قانونی انجام شده است. در موارد محدودی هم قیمت

در رده‌های مصرف، توسط مراجع قانونی تعیین و سپس در آن محدوده دولت قیمتگذاری می‌کرد. کارآمد کردن نظام قیمتگذاری می‌تواند شرایط عرضه انرژی را متحول کرده و سیستم تقاضا را بهبود بخشد. اهدافی که از کارآمد کردن نظام قیمتگذاری انرژی حاصل می‌شود را می‌توان به قرار زیر خلاصه کرد:

۱-۲-۱. به‌کارگیری سیستم حسابداری قیمت تمام شده در واحدهای عرضه‌کننده انرژی

به‌کارگیری سیستم حسابداری قیمت تمام شده در راستای کارآمدی نظام قیمتگذاری است. به‌طوری که اگر براساس روش‌های علمی، هزینه نهایی قیمت تمام شده هر یک از حامل‌های انرژی مشخص بود، تعیین قیمت ساده‌تر صورت می‌گرفت و این امر به هدفمند کردن یارانه‌های انرژی کمک زیادی می‌کرد.

۲-۲-۱. منظور کردن هزینه استهلاک در قیمت تمام شده و در نظر گرفتن ذخیره در منابع

در سال‌های گذشته در حساب‌های شرکت‌های زیرمجموعه انرژی (نفت، گاز و برق) هزینه استهلاک منظور می‌شد، ولی به‌لحاظ کمبود بودجه جاری و عدم شفاف بودن قیمت انرژی عرضه شده، عملاً در موارد زیادی ذخیره استهلاک تجهیزات برای هزینه استهلاک در نظر گرفته نمی‌شد و در نتیجه با کاهش منابع مذکور، عدم نوسازی تأسیسات را به دنبال داشته است.

۳-۲-۱. منظور کردن حق اشتراک و انشعاب در درآمدهای غیرعملیاتی

به‌طورکلی درآمدهای ناشی از حق اشتراک و انشعاب باید در درآمدهای غیرعملیاتی و به‌صورت ودیعه در نظر گرفته شود. ازاین‌رو در کارآمد شدن نظام قیمتگذاری انرژی و اخذ قیمت براساس هزینه نهایی، عملاً اهمیت حق اشتراک و حق انشعاب در درآمد به‌مراتب کمتر می‌شود و هر موقع مشترک ودیعه را درخواست کرد به او مسترد می‌شود.

۴-۲-۱. هزینه‌های غیراستاندارد ناشی از تلفات و راندمان کم به مصرف‌کنندگان تحمیل نمی‌شود

در نظام قیمتگذاری کارآمد انرژی که قیمت‌ها برپایه هزینه تمام شده واقعی (نه هر هزینه‌ای) و براساس حسابداری قیمت تمام شده تعیین می‌شود، عملاً به‌لحاظ شفاف‌سازی هزینه، واحد عرضه‌کننده انرژی نمی‌توانند ناکارآیی خود را که ناشی از بالا بودن تلفات، کم بودن راندمان، بهره‌وری کم و هزینه سربار است به مصرف‌کنندگان و مشترکین تحمیل کنند.

۵-۲-۱. قیمت‌های متفاوت برای زمان‌های پیک ـ غیرپیک و بار معمولی

با کارآمدی نظام قیمتگذاری انرژی که قیمت براساس هزینه تمام شده علمی و برپایه حسابداری قیمت تمام شده معین می‌شود، عملاً واحدهای عرضه‌کننده انرژی می‌توانند قیمت‌های متفاوتی را

برای بار پیک، غیرپیک و بار معمولی تعیین کنند. البته این‌گونه قیمتگذاری به داشتن سیستم‌های اندازه‌گیری برای زمان‌های مذکور وابسته است و باید هزینه تمام شده برای هر یک از زمان‌های مذکور مشخص شود.

۶-۲-۱. قیمت انرژی در سطوح مختلف مصرف

درصورت استفاده از سیستم قیمت تمام شده علمی (هزینه نهایی) قیمت عرضه انرژی در رده‌های مختلف مصرف (برای مثال در مورد برق با ولتاژهای مختلف)، متفاوت تعیین می‌شود. این امر عملاً به نفع واحدهای تولیدی و صنعتی خواهد بود.

۷-۲-۱. جبران هزینه انرژی دستگاه‌هایی که هزینه خود را پرداخت نمی‌کنند

با کارآمدی نظام قیمتگذاری، پرداخت هزینه حامل‌های انرژی توسط پاره‌ای از نهادها باید براساس قیمت تمام شده مشخص شود و از آنجا که این هزینه نباید به دیگر مصرف‌کنندگان تحمیل شود، دولت باید معادل هزینه مذکور را در ردیفی برای جبران و پرداخت بدهی نهادهای مذکور به شرکت‌های عرضه‌کننده انرژی پیش‌بینی کند.

۸-۲-۱. جبران هزینه انرژی بخشی از جامعه که از یارانه استفاده می‌کنند

در قیمتگذاری کارآمد، درصورتی که دولت و مجلس و مراجع دیگر بخواهند برای بخشی از جامعه مثل مستمندان یا بعضی از بخش‌های اقتصادی مثل بخش کشاورزی، قیمت‌های کمتری را در نظر بگیرند، یارانه مربوط باید در ردیف بودجه‌ای مشخص شود تا باعث غیرشفاف شدن قیمتگذاری نشود.

۹-۲-۱. تعیین مالیات و عوارض و اعمال آن در قیمت انرژی

در نظام قیمتگذاری کارآمد سعی می‌شود، مالیات و عوارض از مصرف‌کنندگان انرژی به‌صورت شفاف تعیین شود.

۱۰-۲-۱. امکان دادن فرصت انتخاب به مشترکین و مصرف‌کنندگان حامل‌های انرژی

در نظام قیمتگذاری کارآمد، مصرف‌کننده قادر است انواع حامل‌های انرژی را براساس قیمت هر حامل به‌صورت اقتصادی و بهینه انتخاب کند تا از این طریق استفاده از حامل‌های انرژی برتر، میسر شود.

۱۱-۲-۱. قیمتگذاری بهینه عاملی برای موازنه عرضه و تقاضای انرژی

در نظام قیمتگذاری کارآمد، با توجه به شرایط اقتصادی دسترسی به انواع انرژی، سعی می‌شود امکان تعادل بهینه عرضه و تقاضای انواع حامل‌های انرژی فراهم شود.

۱۲-۲-۱. اعمال سیاست‌های بهینه‌سازی در قیمتگذاری انرژی

در نظام کارآمد قیمتگذاری انرژی می‌توان استفاده از تجهیزات مصرف‌کننده انرژی را به‌صورتی هدایت کرد تا مصرف‌کنندگان ترجیح دهند از تجهیزات با کارآیی بیشتر استفاده کنند و از این طریق به شاخص‌های بهینه شدت مصرف انرژی دست یافت.

۱۳-۲-۱. تراز منابع و مصارف شرکت‌های عرضه‌کننده انرژی از طریق قیمتگذاری

در نظام کارآمد و علمی قیمتگذاری انرژی که قیمت اساساً برپایه حسابداری هزینه تمام شده تعیین می‌شود امکان تنظیم تراز منابع و مصارف بهتر فراهم می‌شود و شرکت‌ها سعی می‌کنند با کاهش هزینه‌های جاری، توان سرمایه‌گذاری خود را افزایش دهند.

۱۴-۲-۱. عدم اجحاف قیمت‌های غیرمنطقی به مصرف‌کنندگان انرژی

با استفاده از کارآمد شدن قیمتگذاری و در شرایط رقابت سالم بین عرضه‌کنندگان انواع حامل‌های انرژی، عملاً امکان تحمیل قیمت‌های غیرمنطقی به مصرف‌کنندگان کمتر می‌شود.

۱۵-۲-۱. قیمت‌های منطقی برای مصرف‌کننده‌های واحدهای تولیدی

در نظام قیمتگذاری کارآمد و براساس حسابداری قیمت تمام شده، واحدهای تولیدی می‌توانند براساس قیمت‌های منطقی انرژی، خط تولید خود را به نحو مطلوب برنامه‌ریزی کنند.

۱۶-۲-۱. مدیریت بخش‌های مختلف انرژی

نظام قیمتگذاری علمی باعث می‌شود که مدیریت بخش‌های تولیدکننده و عرضه‌کننده انرژی بر کارآمدی و توان علمی و تجربی مدیران تکیه کند و انتصابات براساس شرایط احراز انجام شود.

۳-۱. ناکارآمدی در مدیریت عرضه انرژی

ناکارآمدی در مدیریت عرضه انرژی همراه با نبود برنامه‌ریزی جامع برای عرضه آن، در بخش نفت، گاز و برق و انرژی‌های تجدیدپذیر باعث هدر رفتن منابع و عدم موازنه عرضه و تقاضای انرژی و در نتیجه ایجاد مشکل برای بخش‌های اقتصادی و اجتماعی می‌شود. اهداف کارآمدی مدیریت عرضه انرژی را می‌توان به قرار زیر عنوان کرد:

۱-۳-۱. کاهش تلفات و مصرف داخلی

درحال حاضر در مرحله تولید و یا تبدیل انرژی در زمان برداشت از چاه‌های نفت و گاز، تصفیه و پالایش نفت و گاز و تولید برق، علاوه‌بر اتلاف انرژی، میزان مصرف داخلی نیز بیش از استاندارد است. کارآمدی مدیریت عرضه انرژی در استخراج، پالایش و تبدیل انرژی در نیروگاه‌ها،

پالایشگاه‌ها و عرضه انرژی از طریق خطوط لوله انتقال نفت و گاز و همچنین در خطوط انتقال و توزیع برق موجب می‌شود که علاوه‌بر کاهش مصرف داخلی، اتلاف نیز کاهش یابد. این امر از طریق برنامه‌ریزی و مدیریت عرضه میسر می‌شود. کاهش تلفات و مصرف داخلی علاوه‌بر کاهش نیاز به سرمایه‌گذاری در امر تولید و عرضه، موجب افزایش بهره‌وری نیز می‌شود و بدین‌ترتیب قیمت تمام شده واحد انرژی نیز کاهش می‌یابد.

۲-۳-۱. عرضه و تولید حامل‌های انرژی با کیفیت مطلوب

درحال حاضر اهم فرآورده‌های پالایشگاه‌های کشور از استاندارد لازم برخوردار نیستند و این امر موجب می‌شود تجهیزات مصرف‌کننده انرژی کارآیی لازم را نداشته باشند. همچنین در عرضه برق و گاز ملاحظه می‌شود که به‌لحاظ مشکلات موجود، تداوم عرضه برق و گاز در زمان‌های پیک مصرف میسر نمی‌شود که این امر نیز موجب ضرر به مصرف‌کنندگان می‌شود. کارآمدی عرضه انرژی به این معناست که مدیریت به تولید و عرضه انرژی با کیفیت مطلوب، حساسیت نشان دهد و از این طریق علاوه‌بر اقتصادی‌تر کردن واحدهای زیرمجموعه، مشکلات مصرف‌کنندگان انرژی و مشترکین را به حداقل برساند. عرضه انواع حامل‌های انرژی با کیفیت مطلوب و در حد استاندارد علاوه‌بر این، در اقتصاد کلان نیز تأثیر دارد و یکی از تنگناهای رشد و توسعه اقتصادی را مرتفع می‌کند.

۳-۳-۱. افزایش ضریب بار[1] در عرضه گاز و برق

تفاوت زیاد مصرف برق و گاز در ساعات مختلف روز و در فصول مختلف و به‌عبارتی اختلاف مصرف در روزها و ساعات پیک و غیرپیک موجب می‌شود از سرمایه‌گذاری‌ها در حد مطلوب استفاده نشود. زیرا سرمایه‌گذاری در بخش برق و گاز برای پیک مصرف انجام می‌گیرد و در نتیجه هرچه تفاوت مصرف در پیک و غیرپیک زیاد باشد، ضریب بار از حد استاندارد فاصله خواهد گرفت. با مدیریت بار در بخش برق و با افزایش ذخیره‌سازی در زمان‌های غیرپیک، امکان استفاده بهتر از سرمایه‌گذاری‌های انجام یافته در بخش گاز میسر می‌شود. باید توجه داشت که اعمال خاموشی و عدم عرضه برق و قطع گاز در زمان‌های پیک به بعضی از مصرف‌کنندگان (مثل واحدهای صنعتی) ضررهای سنگین وارد کرده و رشد و توسعه اقتصادی کشور را با مشکل روبرو می‌کند.

۴-۳-۱. امکان انجام ممیزی انرژی در بخش‌های عرضه‌کننده انرژی

از نقاط ضعف سیستم عرضه انرژی، بالا بودن اتلاف انرژی در جریان تولید، تبدیل و انتقال و توزیع آن است. برای آنکه بتوان اتلاف را با برنامه‌ریزی کاهش داد، اساساً به یک نقشه راه نیاز است که خود به انجام ممیزی انرژی در جریان تولید و عرضه انواع حامل‌ها نیازمند است. ممیزی

1. Load Factor

انرژی موجب می‌شود گلوگاه‌های اتلاف انرژی شناخته شود و از این طریق با مکانیسم‌هایی امکان کاهش اتلاف فراهم شود. ممیزی انرژی در پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها، خطوط انتقال، پست‌های انتقال و توزیع و غیره از طریق کارآمدی مدیریت عرضه انرژی میسر است.

۵-۳-۱. سرمایه‌گذاری در بخش‌های عرضه‌کننده انرژی

از مشکلات اساسی کشور در بخش‌های نفت و گاز و برق، کمبود منابع مالی برای سرمایه‌گذاری است. چالش عدم سرمایه‌گذاری در زیربخش‌های انرژی به عدم موازنه عرضه و تقاضای انرژی در زمینه‌های مختلف منجر می‌شود.

در سیستم کارآمد مدیریت عرضه انرژی، حساسیت مدیران به سرمایه‌گذاری در سیستم عرضه انرژی و زیربخش‌های تحت مدیریت خود زیاد می‌شود. به‌طوری که آنها را مجبور می‌کند که به انواع روش‌های تأمین مالی مثل استفاده از ذخایر، درآمدهای داخلی شرکت، وام داخلی، بیع متقابل، فاینانس، یوزانس و ... مبادرت ورزند و زمینه تأمین منابع برای سرمایه‌گذاری در صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز و برق و انرژی‌های تجدیدپذیر را فراهم کنند. به‌طوری که علاوه‌بر تنوع، از تداوم لازم برخوردار باشد تا بدین وسیله طرح‌ها و پروژه‌ها به‌موقع اجرا شود.

۶-۳-۱. بهره‌برداری صیانتی از مخازن نفت و گاز

برداشت از مخازن باید به‌صورتی انجام گیرد که همواره صیانت از مخازن مد نظر مدیران باشد. برداشت غیرصیانتی در گذشته به مخازن نفتی خسارت سنگینی وارد کرده است. به‌طوری که در بعضی از سال‌ها ضریب بازیافت در حد مطلوب نبوده است. تزریق گاز و آب به مخازن نفتی یا استفاده از سایر روش‌های برداشت صیانتی موجب می‌شود از فرسودگی سریع مخازن جلوگیری شود و عمر برداشت از مخازن زیادتر شود. کارآمدی در مدیریت انرژی در بخش استخراج نفت و گاز به معنای عنایت به صیانت از مخازن است. علاوه‌بر این، مدیریت عرضه نفت همواره باید به مسئله افت طبیعی تولید مخازن و جایگزینی آن توجه داشته باشد.

۷-۳-۱. تعدد متولیان امور مربوط به بخش‌های مختلف عرضه انرژی

از چالش سیستم عرضه انرژی کشور، وجود سیستم‌های موازی در سیاستگذاری و مدیریت انرژی در بخش‌های مختلف است که موجب شده است تصمیم‌گیری، سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در بخش انرژی با مشکل زیادی روبرو شود. کارآمدی مدیریت عرضه انرژی در سطوح و بخش‌های مختلف انرژی، مدیران را مجبور می‌کند تا راهکارهایی را برای برون‌رفت از این چالش انتخاب کنند که کمترین هزینه‌های اقتصادی، اجتماعی و ... را داشته باشد. لذا به‌نظر می‌رسد برای کارآمدی مدیریت انرژی کشور، لازم است تصمیم‌گیری، سیاستگذاری و برنامه‌ریزی بخش انرژی توسط متولی واحدی انجام شود.

۸-۳-۱. کیفیت تجهیزات و وسایل عرضه‌کننده انرژی

از نقاط ضعف سیستم عرضه انرژی در بخش‌های تولید، انتقال، توزیع و پخش حامل‌های انرژی، وجود تجهیزات و وسایل با کیفیت غیراستاندارد است. به‌طوری که این امر عملاً شدت انرژی را نامطلوب و بالا نشان می‌دهد که در مقایسه با دیگر کشورهای جهان در غیراستانداردترین وضع قرار دارد. درصورتی که اگر کارآمدی مدیریت عرضه ملحوظ شود، مدیران در انتخاب و استفاده از تجهیزات و وسایل مصرف‌کننده با کیفیت، حساس شده و با انتخاب تجهیزات مناسب، شدت انرژی را کاهش داده و قیمت تمام شده را منطقی می‌کنند.

۹-۳-۱. برنامه‌ریزی برای تنظیم تراز عرضه و تقاضا

استفاده غیرمنطقی از انرژی و انواع حامل‌های آن در بخش‌های مصرف‌کننده موجب شده تا تراز عرضه و تقاضا به‌ویژه در مورد گاز طبیعی منفی شود. ازسوی دیگر مشکل عدم سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری از واحدهای تولید و عرضه انرژی نیز مزید بر علت شده است. این مسئله لزوم توجه به کارآمدی مدیریت انرژی را بیش از پیش مطرح کرده تا راهکارهای تنظیم تراز عرضه و تقاضای انواع حامل‌های انرژی را ممکن سازد.

۱۰-۳-۱. حساسیت به رعایت قوانین و مقررات

مدیریت کارآمد در عرضه انرژی، تأکید زیادی به رعایت قوانین و مقررات دارد. زیرا که می‌داند رعایت قوانین و مقررات عملاً نظم بیشتری را در اجرای امور به‌وجود می‌آورد.

۱۱-۳-۱. مدیریت کارآمد مصرف انرژی در بخش‌های تولید و خدماتی

باید توجه داشت که به‌طور همزمان مدیریت بر تولید، عرضه و مصرف انرژی در تمام زمینه‌ها لازم است. یعنی دستگاه‌های اجرایی مرتبط با مصرف‌کنندگان انرژی نیز باید به واردات یا ساخت داخلی تجهیزات مختلف مصرف‌کننده انرژی نظارت داشته باشند تا از تولید یا واردات تجهیزات با مصرف غیربهینه انرژی جلوگیری کنند. در حقیقت باید در تولید، عرضه و مصرف انرژی رعایت حقوق مصرف‌کننده را در تمام ابعاد مورد توجه قرار داد.

۴-۱. فقدان اساسنامه شرکت ملی نفت ایران براساس نیازهای حال و آینده و عدم انطباق قوانین بالادستی و پایین‌دستی در حوزه نفت و گاز با شرایط کنونی و درنتیجه عدم امکان تعیین رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت در قوانین بودجه سالیانه

عدم اصلاح اساسنامه شرکت ملی نفت و سایر شرکت‌های تابعه وزارت نفت (و همچنین عدم اصلاح قوانین نفت و تأسیس وزارت نفت) موجب شده تا برداشت‌های متفاوتی در زمینه امور اجرایی این

شرکت‌ها و رابطه آنها با دولت به‌وجود آید. اساسنامه قبلی که پیش از انقلاب تصویب شده بود با قوانین موجود و شرایط کنونی کشور انطباق ندارد و در بعضی موارد تناقض صریح با قانون اساسی دارد. بنابراین لازم است قوانین نفت، تأسیس وزارت نفت، اساسنامه شرکت ملی نفت ایران و اساسنامه دیگر شرکت‌های تابعه وزارت نفت مطابق با قانون اساسی و سایر قوانین مرتبط اصلاح شود تا مشکلاتی که در عمل به‌وجود آمده مرتفع شود. بعضی از مشکلات و مواردی که لازم است به آن توجه شود به‌شرح زیر است:

۱-۴-۱. برداشت‌های متفاوت از اساسنامه موجود و قوانین

از آنجا که اساسنامه موجود قبل از انقلاب تهیه و به تصویب رسیده است، با قوانین و مقررات تصویب شده بعد از انقلاب مطابقت ندارد و حتی در بعضی موارد مخالف قانون اساسی و ابلاغیه اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی است. عدم تطابق اساسنامه موجود با قوانین و مقررات بعد از انقلاب، موجب شد تا برداشت‌های متفاوتی در زمینه‌های اجرایی بین دست‌اندرکاران به‌وجود آید. ازاین‌رو به‌منظور تسهیل امور، لازم است قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت، اساسنامه شرکت ملی نفت ایران و سایر شرکت‌های تابعه وزارت نفت که باید به‌صورت دولتی ادامه کار دهند، با در نظر گرفتن ملاحظات کنونی و قوانین جاری تغییر یابد و به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

۱-۴-۲. تکلیف مالکیت نفت و گاز

براساس اصل چهل‌وپنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی، معادن (ازجمله نفت و گاز) جزء انفال بوده و در مالکیت حکومت اسلامی است. بنابراین لازم است در قوانین مرتبط با نفت و گاز ازجمله اساسنامه جدید شرکت ملی نفت ایران مطابق با احکام قانون اساسی، تکلیف مالکیت نفت و گاز مشخص شود.

۱-۴-۳. تکلیف رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت ایران

در سال‌های گذشته با توجه به تبصره «۳۸» قانون بودجه سال ۱۳۵۸ باید کل درآمدهای حاصل از عرضه نفت و گاز (فروش داخلی و صادرات) به خزانه واریز می‌شد و همین امر باعث بروز مشکلاتی شده است و به‌همین دلیل در برنامه‌های پنج‌ساله و سپس در بودجه‌های سالیانه رویکردهای متفاوتی در این زمینه اتخاذ شده است. مثلاً هرساله با توجه به افت‌وخیز قیمت نفت خام صادراتی، تعیین درصدی برای امور جاری و منابع شرکت ملی نفت نتیجه خوبی نداشته است. یعنی از یک‌طرف حساب بین خزانه و شرکت ملی نفت روشن نبوده و از طرف دیگر بنا به ادعای مسئولین نفت، منابع لازم در اختیار شرکت ملی نفت ایران قرار نگرفته است. بنابراین یکی از مزایای

اصلاح قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه وزارت نفت به‌خصوص شرکت ملی نفت ایران، تعیین تکلیف رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت ایران، خواهد بود.

۴-۴-۱. اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری

در سال‌های اخیر به‌رغم مصوبه مجلس شورای اسلامی در مورد قانون مدیریت خدمات کشوری، این قانون در شرکت ملی نفت ایران و دیگر شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نفت (با توجه به اساسنامه موجود) اجرا نشده است. ازاین‌رو تهیه و تصویب قوانین و اساسنامه‌های جدید می‌تواند به اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری نیز کمک کند و اگر لازم است، در مواردی برای بعضی از شرکت‌ها و واحدهای زیرمجموعه نفت شرایط ویژه‌ای در پرداخت حقوق و مزایای نیروی انسانی متخصص در نظر گرفته شود با تصویب مجلس شورای اسلامی این امکان فراهم شود تا به‌جای سلیقه‌های متفاوت مدیران، قانون حاکم شده و هرگونه پرداخت و ساختار تشکیلاتی و ... براساس قوانین، هماهنگ و شفاف شود.

۴-۴-۱. تعیین تفکیک عملیات بالادستی، پایین‌دستی و بازرگانی نفت و گاز کشور

با توجه به سیاست‌های ابلاغی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، باید حدود عملیات بالادستی، پایین‌دستی و بازرگانی نفت و گاز کشور و همچنین روابط شرکت‌های تابعه در اصلاح قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت و اساسنامه‌های جدید تعریف شود.

۴-۴-۱. تسهیل اجرای قانون سیاست‌های اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی

در شرایط موجود برخی از امور تشکیلات نفت و گاز براساس اساسنامه موجود و پاره‌ای از امور نیز براساس دیگر مقررات و قوانین اجرا می‌شود. این مسئله مشکلات زیادی را برای خصوصی‌سازی در صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز به‌وجود آورده است. با تصویب اساسنامه جدید می‌توان امکان اجرای ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی را فراهم کرد. در این زمینه لازم است قبل از تصویب اساسنامه شرکت‌های تابعه وزارت نفت، قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت نیز اصلاح و به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

۴-۴-۱. روشن شدن نحوه انعقاد قراردادها

اساسنامه موجود شرایط ویژه‌ای را برای انعقاد قراردادها بین شرکت ملی نفت ایران و دیگر شرکت‌های داخلی و خارجی در نظر گرفته است. حال آنکه در قوانین پس از انقلاب شرایط دیگری مورد تأکید قرار گرفته است. این دوگانگی، مسئولین را با مشکل روبرو کرده است و باعث برداشت‌های متفاوتی در زمینه نحوه انعقاد قراردادها شده است و به یکی از عوامل کاهش سرعت کار و عدم اجرای به‌موقع پروژه‌ها تبدیل شده است. از طرف دیگر شرکت‌های طرف قرارداد شرکت

ملی نفت و سایر شرکت‌های تابعه وزارت نفت از این مشکلات مطلع بوده و در زمان انعقاد قرارداد با تردید روبرو شده و هزینه‌های زیادی را به کشور تحمیل می‌کنند، بنابراین اصلاح قوانین مذکور می‌تواند انعقاد قراردادها (به‌ویژه با شرکت‌های خارجی) را تسهیل کند.

۸-۴-۱. تغییر حدود اختیارات

در قانون موجود تأسیس وزارت نفت، رابطه مدیران و نیروی انسانی وزارت به‌گونه‌ای تنظیم شده است که عملاً حقوق و مزایای آنها توسط شرکت ملی نفت ایران پرداخت می‌شود. یعنی حقوق و مزایای نیروی انسانی سیستم حاکمیتی توسط زیرمجموعه آن تأمین می‌گردد. به‌عبارتی سیستم حاکمیتی در این زمینه به بخش تصدیگری وابسته است. بنابراین لازم است با اصلاح قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه این رابطه قطع شود و سیستم حاکمیتی، استقلال مالی، مدیریتی و نیروی انسانی داشته باشد.

۹-۴-۱. تعیین حدود اختیارات دستگاه حاکمیتی با بخش‌های خصوصی مرتبط با امور نفت و گاز

پس از اجرای ابلاغیه اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قانون مربوطه باید فرآورده‌های نفتی، گازی و پتروشیمی توسط بخش‌های خصوصی و تعاونی تأمین شود و وزارت نفت فقط مسئولیت نظارت تنظیم بازار را به عهده داشته باشد تا از ایجاد کمبود در نیازهای کشور به حامل‌های انرژی و اجحاف عرضه‌کننده‌ها به مصرف‌کننده‌ها جلوگیری کند.

۱۰-۴-۱. تنظیم روابط بخش‌های بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز

در قوانین جدید باید مسئولیت تنظیم روابط بخش‌های بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز (پالایش و پخش نفت، پتروشیمی، پالایشگاه‌های گاز و ...) به عهده وزارت نفت باشد تا تأمین خوراک بخش‌های پایین‌دستی با مشکل روبرو نشود.

۱۱-۴-۱. تعیین مسئولیت بازرگانی و عملیات فنی و مهندسی نفت و گاز

در اصلاح قوانین نفت و گاز، قانون تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه، باید مسئول فروش نفت خام و گاز طبیعی و همچنین عملیات فنی و مهندسی (بالادستی نفت و گاز) تعیین شود.

۱۲-۴-۱. تعیین مسئول تنظیم امور بین‌الملل نفت و گاز کشور با خارج

۱۳-۴-۱. تعیین حدود مسئولیت تولید یا خرید املاک و تجهیزات مورد نیاز بخش‌های مختلف نفت و گاز.

۱۴-۴-۱. سایر موارد.

۵-۱. فقدان (عدم اصلاح) قانون برق براساس نیاز حال و آینده

قانون موجود که رابطه حقوقی وزارت نیرو با جامعه ـ مشترکین ـ دولت و مردم را تعریف و تبیین می‌کند، مربوط به ٤٠ سال پیش است و در مواردی ناقص و نارساست، از یک طرف ضررهای هنگفتی به دولت وارد ساخته است و مانع از انجام عملیات عمرانی برای صنعت برق شده است و از طرف دیگر بهره‌برداری و سرویس‌دهی را با مشکل مواجه ساخته است. به‌طوری که در اغلب موارد تصمیم‌های شخصی (چه از طرف دادگاه‌ها و چه از طرف مأمورین وزارت نیرو) جانشین مواد قانونی شده و می‌شود.

فضای حقوقی چهل سال پیش، از یک طرف حاکمیت تمام و کمال دولت بر صنعت برق را ایجاب می‌کرد، درصورتی که درحال حاضر مشارکت بخش خصوصی مورد نظر است و از طرف دیگر ادبیات به‌کار گرفته شده در آن بیشتر عرفی بود تا شرعی. برای مثال سرقت تجهیزات برقی که در فضای باز انجام می‌گیرد و یا سرقت از انرژی برق (تعبیر اخیر «استفاده غیرمجاز») شامل تعریف سرقت در فضای حقوقی فعلی نمی‌شود. بنابراین دادگاه‌ها در این موارد بسیار سلیقه‌ای عمل می‌کنند.

برای رفع مشکلات عدیده‌ای که ناشی از قوانین موجود است باید قانونی به تصویب برسد که حداقل دارای محورهای زیر باشد:

الف) کاهش تصدیگری دولت در صنعت برق و بسترسازی اجرای ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل چهل‌چهارم قانون اساسی و قانون مربوطه،

ب) فراهم کردن زمینه مشارکت بخش‌های غیردولتی و شبه‌دولتی در مالکیت و مدیریت صنعت برق،

ج) تغییر ماده (۱) قانون تأسیس وزارت نیرو به‌علت تداخل با وظایف وزارت نفت، یا ادغام بخش برق وزارت نیرو در زیرمجموعه‌ای از وزارت نفت،

د) تصریح به تنظیم برنامه‌های ملی برق به‌عنوان تنها نهاد مسئول برق کشور «اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی»،

هـ) حفظ محیط زیست در همه فعالیت‌های مربوط به برق،

و) بهینه‌سازی تولید و مصرف و اصلاح الگوی مصرف،

ز) پیش‌بینی صدور مجوز برای تولید، صادرات و واردات برق توسط بخش خصوصی و تعاونی،

ح) در نظر گرفتن تمهیدات لازم برای جریان منظم و مطمئن و ایمن برق در شبکه،

ط) حمایت از مصرف‌کنندگان در برابر قسمت‌های انحصاری تولیدکنندگان بخش خصوصی،

ی) تبیین تعاریف و مقررات عمومی خاص در این صنعت،

ک) انعطاف لازم جهت انطباق با سیاست کلی نظام، سند چشم‌انداز و شرایط اقتصادی، فنی، زیست‌محیطی و امنیتی.

۲. شناخت نقاط ضعف و قوت بخش‌های مختلف انرژی و تنظیم سیاست‌های اجرایی براساس آنها

براساس کلیاتی که در زمینه روش برنامه‌ریزی بخش نفت و گاز، برق و انرژی وجود دارد، سعی می‌شود براساس اطلاعات به‌دست آمده از جمع‌بندی عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر عملکرد و شناخت مشکلات عمده بخش براساس عملکرد و شناسایی پتانسیل تولید انواع انرژی در مقایسه با تقاضای انرژی همچنین امکانات مالی قابل تخصیص به بخش، سیاست‌های اجرایی بخش انرژی، نفت و گاز و برق تنظیم شود. باید در نظر داشت که سیاست‌های اجرایی باید ارتباط تنگاتنگی با اهداف کمّی داشته باشد. ازاین‌رو باید پس از تنظیم سیاست‌های اجرایی، اهداف کمّی قابل دسترسی تعیین شود تا براساس آنها سیاست‌های اجرایی تعدیل شود.

۱-۲. نقاط ضعف

الف) بخش کلان انرژی

- بالا بودن شدت انرژی در مقایسه با دیگر کشورهای مشابه.
- رشد بالاتر مصرف انرژی نسبت به رشد تولید ناخالص داخلی.
- نبود آمار دقیق و بهنگام از ظرفیت‌های عرضه، تقاضا و مصرف انرژی.
- نبود طرح جامع انرژی.
- نبود قانون انرژی در کشور.
- ناکارآمدی مدیریت عرضه انرژی و نبود مدیریت واحد برای تولید و عرضه انرژی.
- عدم تخصیص بهینه انواع انرژی به بخش‌های مصرف‌کننده و مناطق مختلف.

ب) بخش نفت و گاز

- ناکارآمدی نظام قیمتگذاری فرآورده‌های نفتی و گاز.
- نبود رابطه مالی قانونمند و شفاف بین شرکت ملی نفت ایران و دولت.
- نبود قانون جامع نفت و گاز و عدم اصلاح قانون وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نفت مطابق قانون اساسی و شرایط جاری کشور.

ـ اتلاف زیاد فرآورده‌های نفتی و گاز در جریان تولید و عرضه و همچنین در ترمینال مصرف‌کننده و عدم اقدام مؤثر در کاهش اتلاف.

ـ کاهش سالیانه ظرفیت تولید نفت خام و امکان کاهش و حتی قطع صادرات نفت خام در یک دهه آینده.

ـ عدم امکان جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش نفت و گاز و نبود شرایط لازم برای آن.

ـ محدودیت در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری روز در صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز.

ـ ناتوانی در برداشت منطقی نفت و گاز از ذخایر مشترک از جمله میدان گاز پارس جنوبی برابر سهم کشور.

ـ ادامه سوزاندن گازهای همراه (سالیانه حدود ۱۵ میلیارد مترمکعب) و تأخیر طولانی اجرای طرح‌های جمع‌آوری برای استفاده از آنها.

ـ عدم اقدام عملی کافی برای اکتشاف‌های جدید در مناطق مرزی با کشورهای همسایه.

ـ نامناسب بودن الگوی پالایش در پالایشگاه‌های کشور.

ـ مطلوب نبودن کیفیت فرآورده‌های تولیدی پالایشگاه‌ها و غیراستاندارد بودن آنها.

ـ نبود تناسب لازم بین برنامه تولید نفت خام و اجرای طرح‌های توسعه پالایشگاه‌های جدید.

ـ بالا بودن طول عمر خطوط لوله انتقال نفت و فرسودگی زیاد خطوط لوله مذکور.

ـ پایان یافتن عمر مفید بعضی از پالایشگاه‌ها و تأسیسات نفتی.

ـ نبود سیستم حسابداری قیمت تمام شده در تولید و عرضه فرآورده‌ها و گاز.

ـ مهاجرت مغزها و نیروهای متخصص کشور به‌ویژه در صنایع بالادستی نفت و گاز به خارج.

ـ عدم وجود تراز منطقی منابع و مصارف شرکت‌های زیرمجموعه نفت و گاز و در نتیجه کمبود منابع لازم برای سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز.

ـ منفی بودن تراز عرضه و تقاضای گاز طبیعی در ماه‌های سرد سال و تأخیر طولانی در اجرای طرح‌های ذخیره‌سازی گاز.

ـ نبود انسجام در سطوح مدیریتی بالای بخش نفت و گاز و تغییرات پی‌درپی مدیران و در نتیجه تغییر برنامه‌های اجرایی و اولویت‌دار که موجب کاستی در امور می‌شود.

ـ انتصاب بی‌ضابطه (بدون توجه به شرایط احراز، تحصیلات و سوابق اجرایی) در مدیریت‌های کلان بخش نفت و گاز.

ـ نبود یک سیستم نظارت پویا در زمینه اجرای برنامه‌ها و طرح‌های بخش نفت و گاز.

ـ مشکل جابجایی فرآورده‌ها در کشور در ارتباط با شبکه حمل‌ونقل کشور و دسترسی‌ها.

ج) بخش برق

ـ نبود قانون برق مطابق با شرایط موجود کشور.

ـ اتلاف بیش از حد نیروی برق در شبکه تولید، انتقال و توزیع برق.

ـ پایین بودن راندمان نیروگاه‌های حرارتی.

ـ محدودیت شدید بالفعل در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش برق به ویژه در احداث نیروگاه‌ها.

ـ محدودیت بالفعل در سرمایه‌گذاری خارجی در بخش برق.

ـ عدم برنامه‌ریزی صحیح در خصوصی‌سازی شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو.

ـ به پایان رسیدن عمر مفید بعضی از نیروگاه‌های کشور.

ـ بالا بودن رشد نسبی مصرف برق در بخش‌های غیرتولیدی.

ـ ترکیب نامناسب مصرف برق در بخش‌های مصرف‌کننده، (تولیدی، خدماتی و تجاری).

ـ مطلوب نبودن سیستم قیمتگذاری برق در شاخه‌های مصرف‌کننده و بر پایه اصول اقتصاد برق.

ـ عدم استفاده از سیستم حسابداری قیمت تمام شده در شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو.

ـ نبود استراتژی مصوب برای توسعه برق در ارتباط با توسعه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

۲-۲. نقاط قوت

الف) بخش نفت و گاز

ـ وجود شبکه سراسری گاز.

ـ وجود شبکه خطوط انتقال نفت خام و فرآورده‌های سبک در بعضی از محورهای کشور.

ـ موقعیت استراتژیک جغرافیایی و ظرفیت بالای منابع نفت و گاز کشور در منطقه و جهان.

ـ وجود نیروی متخصص و متعهد در سطوح میانی تشکیلات صنعت نفت و گاز کشور.

ـ امکان جایگزینی انواع حامل‌های انرژی در تأمین انرژی مصرف‌کنندگان در مناطق مختلف.

ـ وجود شرایط بالقوه در جذب سرمایه‌گذاری به‌ویژه در صنایع بالادستی نفت و گاز.

ـ وجود ذخایر عظیم گاز در تأمین انرژی کشور.

ـ وجود توان بالقوه تولیدکنندگان بخشی از تجهیزات مورد نیاز صنعت برق و گاز و ... کشور.

ب) بخش برق

ـ وجود شبکه به‌هم پیوسته و سراسری انتقال نیروی برق و امتداد آن تا مرزهای کشور.

ـ تراز متوازن عرضه و تقاضای برق در وضع موجود.

ـ موقعیت ویژه جغرافیایی کشور در منطقه در مورد برق. به‌طوری که با استفاده از اختلاف ساعت افق غرب و شرق با همسایه‌ها می‌توان در شبانه‌روز محل پیک مصرف را جابجا کرد.

ـ اختلاف زیاد درجه حرارت بین همسایگان جنوب و شمال به‌طوری که این امر امکان تبادل انرژی برق را میسر می‌کند.

ـ برخورداری ۱۰۰ درصد جامعه شهری و ۹۹ درصد جامعه روستایی از نیروی برق.

ـ برخورداری از پتانسیل بالقوه انرژی‌های تجدیدپذیر در تولید برق.

ـ وجود نیروی انسانی متخصص و متعدد در بخش‌های خصوصی، تعاونی و دولتی کشور.

ـ وجود سازندگان نسبتاً قدرتمند تجهیزات مورد نیاز شبکه برق.

۳. اسناد بالادستی برای تنظیم برنامه‌های پنج‌ساله توسعه (و بودجه‌های سالیانه)

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مهمترین سند بالادستی نظام است که دیگر اسناد تهیه شده باید منطبق با آن باشد. در مقدمه این قانون و در بخش اقتصادی آن ذکر شده است که برنامه اقتصاد اسلامی باید به دنبال فراهم کردن زمینه مناسب برای بروز خلاقیت‌های متفاوت انسانی باشد. جامعیت قانون مذکور به این دلیل است که امور فرهنگی، قضایی، اقتصادی، اجتماعی و ... را شامل می‌شود. بدیهی است که در تنظیم و تصویب سایر قوانین کشور لازم است به بایدها و نبایدهای قانون اساسی توجه شود. پس از قانون اساسی، در تنظیم برنامه‌های توسعه و بودجه کشور باید قوانین و ابلاغیه‌های دیگری مورد توجه قرار گیرد که از آن جمله می‌توان به سند چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی، سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام، سیاست‌های ابلاغی کلی برنامه پنجم، سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، سیاست‌های کلی نظام اداری، قوانین توسعه و بودجه‌های سالیانه اشاره کرد.

بخشی از این اسناد بالادستی، اهداف کلانی را دنبال می‌کند و بخشی نیز به الزاماتی برای تحقق اهداف کلان هر بخش از امور کشور اشاره می‌کند. در این بخش به‌طور خلاصه به بخش‌هایی از احکام مربوط به بخش انرژی اشاره می‌شود.

۱-۳. سند چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

در بخش‌هایی از این سند مهم آمده است:

ـ ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و دارای تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

ـ دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.

نکته بسیار مهم این است که در انتهای سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی، ذکر شده است که در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه باید شاخص‌های کمّی کلان از قبیل نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم و ... متناسب با سیاست‌های توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز تنظیم و تعیین گردد و این سیاست‌ها و هدف‌ها به‌صورت کامل مراعات شود.

۲-۳. سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز

در بخش‌هایی از بند «ج» (امور اقتصادی) سیاست‌های مذکور آمده است:

ـ تحقق رشد اقتصادی سریع، پیوسته و باثبات،

ـ تحقق رقابت‌پذیری اقتصاد کشور در سطح بازارهای داخلی و خارجی،

ـ ایجاد سازوکارهای انگیزشی برای رشد بهره‌وری عوامل تولید (انرژی، سرمایه، نیروی کار، آب و ...)،

ـ ایجاد فضای مناسب، امن و اطمینان‌بخش برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی،

ـ اتکا به مزیت‌های نسبی و رقابتی و خلق مزیت‌های جدید،

ـ توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی به‌عنوان محرک اصلی اقتصادی،

ـ نظم و انضباط مالی و بودجه‌ای و تعادل بین منابع و مصارف دولت،

ـ توسعه حضور بخش‌های تعاونی، خصوصی در همه بخش‌های اقتصادی و محدود کردن تصدی دولت در فعالیت‌های اقتصادی در سقف عناوین مصرح در صدر اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و حداکثر حضور کارآمد در قلمروهای امور حاکمیتی.

۳-۳. سیاست‌های کلی نظام، سیاست‌های کلی انرژی

الف) سیاست‌های کلی نفت و گاز

ـ اتخاذ تدبیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور.

ـ افزایش ظرفیت تولید صیانت شده نفت، متناسب با ذخایر موجود و برخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی سیاسی.

ـ افزایش ظرفیت تولید گاز، متناسب با حجم ذخایر کشور به‌منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآورده‌های نفتی.

ـ گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای و تربیت نیروی انسانی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی ـ مهندسی انرژی در سطح بین‌المللی و ارتقای فناوری در زمینه‌های منابع و منابع نفت و گاز و پتروشیمی.

ـ تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در امور نفت و گاز در بخش‌های مجاز قانونی.

ـ بهره‌برداری از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی برای خرید و فروش و فرآوری پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز به بازارهای داخلی و جهانی.

ـ بهینه‌سازی و کاهش شدت انرژی.

ـ جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز طبیعی و پتروشیمی به‌جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.

ب) سیاست‌های کلی سایر منابع انرژی

ـ ایجاد تنوع در منابع انرژی کشور و استفاده از آن با رعایت مسائل زیست‌محیطی و تلاش برای افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر با اولویت انرژی‌های آبی.

ـ تلاش برای کسب فناوری و دانش هسته‌ای و ایجاد نیروگاه‌های هسته‌ای.

ـ گسترش فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی در امور انرژی‌های گداخت هسته‌ای و مشارکت و همکاری علمی و تخصصی در این زمینه.

ـ تلاش به‌منظور کسب فناوری و دانش فنی در انرژی‌های نو و ایجاد نیروگاه‌ها از قبیل بادی و خورشیدی، پیل‌های سوختی و زمین‌گرمایی در کشور.

۴. سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

ـ کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی.

ـ مجاز شدن نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی به سرمایه‌گذاری در

صنایع پایین‌دستی نفت و گاز.

ـ دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که شمول عناوین صدر اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالیانه حداقل ۲۰ درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی، خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

ـ واگذاری ۸۰ درصد از سهام بنگاه‌های دولتی مشمول صدر اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی به بخش غیردولتی ازجمله بنگاه‌ها و صنایع بزرگی که در بخش پایین‌دستی نفت و گاز (به‌استثنای شرکت ملی نفت و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز) و تأمین نیرو (به‌استثنای شبکه‌های اصلی انتقال برق) فعال هستند.

۵. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ـ ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش‌های مربوط جامعه.

ـ توانمندسازی بخش غیردولتی برای مشارکت در تولید علم و فناوری.

ـ دستیابی به فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز.

ـ تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی.

ـ توسعه سرمایه‌گذاری و جذب منابع و سرمایه‌های خارجی.

ـ تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه‌ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین‌دستی وابسته به آن.

ـ واریز سالیانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی.

ـ ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی.

ـ قطع وابستگی هزینه‌های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه.

ـ ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاستگذاری، هدایت و نظارت).

ـ سرمایه‌گذاری در استحصال و استخراج گاز و نفت و معادن مشترک با کشورهای همسایه با

رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی.

ـ تبدیل نظام بودجه‌ریزی کشور به بودجه‌ریزی عملیاتی.

ـ برقراری ارتباط کمّی‌وکیفی میان برنامه پنج‌ساله و بودجه‌های سالیانه با سند چشم‌انداز با رعایت شفافیت و قابلیت نظارت.

ـ هدفمند کردن یارانه‌های آشکار و اجرای تدریجی هدفمند کردن یارانه‌های غیرآشکار.

ـ تقویت همکاری‌های دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی با اولویت کشورهای همسایه.

ـ ارتقای نقش مدیریتی ایران در توزیع و ترانزیت انرژی، افزایش فرصت‌های صادراتی، جذب سرمایه و ... با هدف کاهش وابستگی به سیستم پولی نظام سلطه.

۶. اولویت‌های سیاست‌های اجرایی در برنامه پنجم توسعه برای بخش‌های مختلف انرژی

۱-۶. نظر کارشناسی پیرامون بخش کلان انرژی در برنامه پنجم توسعه

همان‌طور که در بند «۳» (و زیربندهای مربوط) اشاره شد، اساسی‌ترین مشکلات بخش انرژی که می‌توان آنها را به‌عنوان نقشه راه حال و آینده تصور کرد، عدم تدوین طرح جامع انرژی که پاسخگوی نیاز امروز کشور باشد، عدم اصلاح قوانین نفت، تأسیس وزارت نفت و اساسنامه شرکت‌های تابعه‌ای است که به‌رغم تأکید بر لزوم تهیه و تقدیم آن به مجلس در قوانین نفت (حدود ۲۹ سال پیش) و قانون تأسیس وزارت نفت (حدود ۲۱ سال قبل) و تکرار آن در قوانین بودجه سال‌های مختلف، دولت‌های حال و گذشته اقدامی برای آن صورت نداده‌اند. باید توجه داشت که اساسنامه موجود شرکت ملی نفت ایران در بسیاری از موارد، برخلاف اصولی از قانون اساسی است و با توجه به ابلاغیه اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قانون مربوط به آن، باید برای جداسازی عملیات بالادستی (حاکمیتی) و پایین‌دستی (تصدیگری) بازنگری شود و به‌طور طبیعی به‌دلیل لزوم تعریف امور حاکمیتی و تعیین تکلیف رابطه مالی نفت و گاز کشور با حکومت اسلامی (زیرا نفت و گاز جزء انفال محسوب شده و تابع حکم اصل چهل‌وپنجم قانون اساسی است)، لازم است قوانین نفت و تأسیس وزارت نفت نیز قبل از تدوین و تصویب اساسنامه شرکت‌های تابعه در دستور کار قرار گیرد. همچنین تدوین طرح جامع انرژی می‌تواند ظرفیت‌های طبیعی کشور را برای استفاده از انواع انرژی با توجیه فنی ـ اقتصادی تعریف کرده و از پراکنده‌کاری و سیاست‌های غیراقتصادی جلوگیری کند. راهکار اصلاح الگوی مصرف انرژی نیز موضوعی است که مورد تأکید مقام معظم رهبری بوده و باید در تمام زمینه‌های تولید، توزیع و مصرف انرژی مورد توجه جدی قرار گیرد. به‌گونه‌ای که در پایان برنامه پنج‌ساله پنجم، کاهش شدت انرژی کشور و اقتصادی

کردن مصرف آن، حاصل شود. در جهت اجرای سیاست‌های کاهش شدت انرژی لازم است از توان تخصصی و عملی کشور استفاده کافی به‌عمل آید و در این جهت باید دولت موظف شود از مجموعه‌های تخصصی کشور حمایت کند تا بتوان با کمترین هزینه بیشترین امکان دسترسی به هدف اصلاح الگوی مصرف فراهم شود. باوجود اهمیت و حساسیت فوق‌العاده، به موارد فوق‌الذکر در لایحه برنامه پنجم توجه نشده است و بنابراین با توجه به اهمیت آنها، مواد زیر به‌منظور تصویب در برنامه پنجم توسعه برای بخش کلان انرژی کشور پیشنهاد می‌شود. در بخش‌های بعدی گزارش حاضر، برنامه‌های بخش نفت، گاز و برق در لایحه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد:

۲-۶. مواد پیشنهادی بخش کلان انرژی در برنامه پنجم توسعه

ماده (...)

دولت مکلف است از سال سوم برنامه، انرژی‌رسانی به نقاط مختلف کشور را براساس طرح جامع انرژی که با مسئولیت وزارت نفت تهیه خواهد شد با توجیه اقتصادی ـ اجتماعی، سیاستگذاری اجرایی و برنامه‌ریزی کند.

(توضیح: این ماده در انطباق با جزء «۷» بند «الف» و جزء «۱» بند «ب» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۴۳، ۴۴ و ۴۵» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و اجزای «۲-۲۱» و «۲-۲۵» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه آورده شده است).

ماده (...)

با توجه به بند «۲-۲۵» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه و بند «۱۷» سیاست‌های کلی در دوره چشم‌انداز و بند «۱۰» سیاست‌های کلی نظام اداری، دولت مکلف است ظرف مدت یک‌سال از ابلاغ این قانون، اقدام قانونی لازم را برای تشکیل وزارت انرژی، برای تحقق محورهای زیر و همچنین اصلاح قانون نفت و قانون توسعه صنعت گاز و برق، تأسیس وزارت نفت (انرژی) و اساسنامه شرکت‌های تابعه وزارت نفت به‌عمل آورد:

۱. سیاستگذاری اجرایی در بخش انرژی کشور به‌منظور استفاده بهینه از انواع انرژی،

۲. نظارت بر نحوه استفاده از انواع انرژی،

۳. تعیین الگوی مصرف انرژی در بخش‌های مختلف،

۴. محاسبه قیمت تمام شده حامل‌های انرژی متناسب با نرخ تبدیل آنها و معادل‌سازی برحسب توان انرژی هر حامل،

۵. تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت برای استفاده از منابع مختلف عرضه و تقاضای

انرژی مورد نیاز کشور،

۶. برآورد میزان قابل عرضه تولید سالیانه انواع انرژی و میزان نیاز بخش‌های مختلف کشور براساس آمایش سرزمین،

۷. پیشنهاد چارچوب قیمت انرژی و خوراک برای صنایع انرژی‌بر و کشاورزی، با نظر وزارتخانه‌های مرتبط با بخش‌های مصرف‌کننده،

۸. سیاستگذاری اجرایی فناوری‌های روز در عرصه تولید، انتقال، توزیع و مصرف انواع انرژی،

۹. ارتباطات و همکاری‌های علمی، فنی، صنعتی و بازرگانی با کشورها، شرکت‌ها و مؤسسات خارجی در زمینه انرژی،

۱۰. تهیه و اجرای طرح‌های لازم برای تولید، انتقال، توزیع و مصرف انواع انرژی،

۱۱. تهیه و تنظیم برنامه‌های آموزشی به‌منظور تربیت نیروی انسانی مورد نیاز،

۱۲. فرهنگ‌سازی برای حرکت به سمت الگوی بهینه مصرف انواع انرژی،

۱۳. کاهش تلفات انرژی و نیل به استانداردهای جهانی،

۱۴. وضع معیارها و استانداردهای لازم در زمینه تولید، انتقال، عرضه و مصرف انرژی،

۱۵. تهیه و تدوین طرح جامع انرژی کشور و به‌روزرسانی مستمر آن،

۱۶. حمایت از تولید تجهیزات بخش انرژی (نفت، گاز، نیرو و ...) در داخل کشور،

۱۷. نظارت مستمر بر برداشت از مخازن هیدروکربوری (نفت و گاز طبیعی متعارف و غیرمتعارف) کشور،

۱۸. تهیه و انتشار بانک اطلاعات انرژی به‌صورت متمرکز برای دسترسی پژوهشگران، محققین و مهندسان مشاور به آمار دقیق و بهنگام در زیرمجموعه بخش‌های انرژی کشور،

۱۹. کنترل بازار تولید و عرضه انواع حامل‌های انرژی،

۲۰. حمایت از تحقیقات در بخش انرژی کشور،

۲۱. نظارت بر امور حاکمیتی مربوط به بخش بالادستی نفت و گاز،

۲۲. حمایت از بخش خصوصی و تعاونی براساس قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در بخش‌های مختلف نفت، گاز، برق و پتروشیمی و سایر موارد مربوط به انرژی و ... .

(این ماده در انطباق با جزء «۱۷» بند «ب» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و اجزای «۲۵» و «۲-۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه و ایجاد امکان اجرای سیاست‌های

کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در بخش‌های بالادستی، پایین‌دستی و پتروشیمی آورده شده است).

ماده (...)

وزارت نفت و وزارت نیرو مکلفند از طریق شرکت‌های خدمات بهینه‌سازی انرژی اقدامات لازم در زمینه بهینه‌سازی مصرف انرژی در بخش‌های مختلف مصرف‌کننده را، به نحوی به‌عمل آورند که شاخص شدت مصرف انرژی اولیه از ۲/۹۵ میلیون بشکه معادل نفت خام به میلیون ریال در ابتدای برنامه به ۱/۸ میلیون بشکه معادل نفت خام به میلیون ریال در پایان برنامه کاهش یابد. در این زمینه دولت مکلف است ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون، اقدامات قانونی لازم را برای فعالیت شرکت‌های مذکور به‌عمل آورد.

(این ماده در انطباق با جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام، جزء «۲۹» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و اجزای «۲-۲۱» و «۴-۲۱» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه آورده شده است).

۳-۶. بخش نفت و گاز

نظر کارشناسی در مورد بخش نفت و گاز در برنامه پنجم توسعه و مواد مربوط در لایحه برنامه

همان‌طور که در بخش‌های قبلی گزارش اشاره شد، مهمترین مشکلات اجرایی که در بخش نفت و گاز گریبانگیر کشور است، مشکل برداشت صیانتی از مخازن نفت و گاز است. از ٢٤ مخزن نفت کشور، ۷ یا ۸ مخزن به مرحله بحران رسیده‌اند و مشکل برداشت از آنها کاملاً ملموس است و بقیه مخازن نیز وارد نیمه دوم عمر بهره‌برداری شده‌اند و باید برای برداشت صیانتی از آنها، اقدام به تزریق گاز یا آب و یا هر روش دیگری کرد. از طرف دیگر برای حفظ منابع ملی باید بهره‌برداری از میادین مشترک نفت و گاز کشور با کشورهای همسایه (به‌خصوص میدان گازی پارس جنوبی) در اولویت سرمایه‌گذاری و اجرایی قرار گیرد. موضوع دیگر لزوم اکتشاف در مناطق مشترک با کشورهای همسایه است که توسط آنها شناخته شده و مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند و نزدیک خط مرزی ایران قرار دارند. از دیگر اولویت‌های بخش نفت، اصلاح پالایشگاه‌های ۹ گانه موجود کشور است که علاوه‌بر تبدیل حدود ۲۹ درصد نفت خام به نفت کوره (با ارزش افزوده کم) و تولید فرآورده‌های غیراستاندارد نفتی (بنزین، نفت گاز، گاز مایع و نفت سفید)، کشور را مجبور به واردات سالیانه میلیارد دلار فرآورده‌ها کرده است (در ۶ سال اخیر حدود ۲۴/۵ میلیارد دلار واردات بنزین و نفت و گاز انجام شده است). بنابراین به‌عنوان یکی از اولویت‌ها باید به اصلاح و ارتقای تکنولوژی

آنها همت گمارد. یکی دیگر از معضلات بخش نفت و گاز کشور این است که درحال حاضر سالیانه حدود ۱۵ میلیارد مترمکعب گاز همراه میادین کشور سوزانده می‌شود که ضررهای سنگینی را به کشور وارد می‌کند و باید برای آن هم به‌سرعت چاره‌اندیشی کرد (سوزاندن سرمایه + آثار منفی زیست‌محیطی). آنچه در بالا اشاره شد به‌شرطی حاصل می‌شود که سرمایه و تکنولوژی مورد نیاز آنها فراهم باشد. در شرایط کنونی کشور با تحریم‌های استکبار جهانی روبرو است و نمی‌توان انتظار داشت که منابع مالی کافی خارجی برای اجرای موارد فوق فراهم شود. بنابراین لازم است برای حفظ سهم کشور در تولید و صادرات نفت و رهایی از هزینه سنگین واردات فرآورده‌ها و گاز طبیعی حداقل از محل فروش نفت خام تولیدی، منابع مالی مورد نیاز برای اجرای سیاست‌های مذکور تأمین شود تا علاوه‌بر تأمین نیاز داخلی کشور به نفت خام و فرآورده‌های مربوطه و گاز طبیعی، حداقل بتوان صادرات نفت خام را در سطح کنونی حفظ کرد. در این رابطه پیشنهاد می‌شود به‌عنوان اولویت برنامه پنجم توسعه در بخش نفت و گاز، سه ماده زیر در برنامه قرار گیرد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در لایحه برنامه حکمی برای موارد پیشگفته نیامده است که به‌نظر می‌رسد آینده نفت و گاز کشور را با مشکل روبرو کند. از طرف دیگر مواد ذکر شده در لایحه (۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰ و ۱۲۱) برپایه جذب سرمایه‌گذار خارجی یا داخلی تنظیم شده است که با توجه به وضعیت کنونی و محدودیت‌های ایجاد شده، به‌نظر می‌رسد جذب سرمایه‌گذار خارجی به‌راحتی قابل دسترس نباشد. ولی می‌توان آنها را صرفاً به‌عنوان فرصت در برنامه پنجم توسعه که درصورت حصول برای دستگاه اجرایی نفت و گاز کشور امکان قانونی را فراهم می‌سازد با اصلاحاتی که پیشنهاد شده است، تصویب کرد.

۱-۳-۶. مواد لایحه ـ بخش نفت و گاز

ماده (۱۱۸)

پس از عبارت «**با اولویت میادین مشترک**»، عبارت «**با تأکید بر توسعه میدان گازی پارس جنوبی**» آورده شود و عبارت داخل پرانتز حذف شود (توضیح: چون درآمد حاصل از فروش نفت، گاز، میعانات گازی و ... منابع داخلی شرکت‌های تابعه وزارت نفت نیست).

پیشنهاد می‌شود به‌منظور امکان نظارت مجلس بر قراردادهای خارجی مهم، یک تبصره به‌شرح زیر به ماده (۱۱۸) اضافه شود:

تبصره ـ یک نسخه از قراردادهای مذکور، به مجلس شورای اسلامی (کمیسیون انرژی) ارسال خواهد شد.

پیشنهاد می‌شود بقیه بندهای ماده (۱۱۸) تصویب شود.

ماده (۱۱۸) لایحه در انطباق با جزء «۳۰»، بند «ج» و ردیف دهم جدول ۱ سیاست‌های کلی نظام

در دوره چشم‌انداز، اجزای «۲۱»، «۲۷» و «۴۱» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه و جزء «۱» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی است.

ماده (۱۱۹)

عبارت «**به دولت اجازه داده می‌شود**» با عبارت «**به وزارت نفت اجاره داده می‌شود**» جایگزین شود. پس از عبارت «**در کلیه مناطق کشور**» و قبل از پرانتز، عبارت «**با تأکید بر مناطق دریا و خشکی مشترک با کشورهای همسایه**» آورده شود. عبارت «**ماده (۱۲۲)**» به «**ماده (۱۱۸)**» تغییر یابد. (توضیح: زیرا موضوع این ماده در لایحه هیچ ارتباطی با ماده (۱۲۲) لایحه ندارد).

(توضیح: کلیات این ماده در انطباق با جزء «۱۴» بند «ب» و جزء «۲۶» بند «ج» و ردیف دهم جدول ۱ سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، اجزای «۱»، «۴» و «۵» بند «الف» (۲) سیاست‌های کلی نظام، جزء «۵-۷» امور علمی و فرهنگی و جزء «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم).

ماده (۱۲۰)

عبارت (**تا ۱۰۰ درصد**) داخل پرانتز حذف شود و عبارت «**تا حداکثر ۲۰ درصد سرمایه مورد نیاز**» بعد از عبارت «**از محل منابع داخلی شهرک‌های مذکور**» آورده شود (توضیح: چون مغایر با ابلاغیه اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قانون مربوط، مبنی‌بر واگذاری بخش پایین‌دستی به بخش خصوصی یا تعاونی و سیاست‌های کلی نظام در چشم‌انداز بیست‌ساله است، لذا پیشنهاد می‌شود این عبارت از ماده مذکور حذف شود و به همان مقدار ۲۰ درصد سرمایه‌گذاری دولتی اکتفا شود) و پس از عبارت «**و نیز**» عبارت «**و حداقل ۸۰ درصد از محل منابع خارجی و یا شرکت‌های دارای صلاحیت داخلی**» جایگزین عبارت «**منابع خارجی**» شود و بالاخره از عبارت «**تا اتمام پروژه‌های**» تا انتهای ماده حذف گردد.

(توضیح: زیرا فاقد امکان نظارتی بر برداشت مقادیر نفت خام فرآورده‌های ممکن نخواهد بود و تدوین بودجه‌های سالیانه براساس درآمد نفت خام و فرآورده‌های نفتی را با مشکل حاد روبرو می‌کند و همچنین خلاف اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است).

ماده (۱۲۱)

سرمایه‌گذاری دولتی برای ایجاد پالایشگاه‌های جدید برخلاف سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی است. **توصیه می‌شود این ماده حذف شود**. لازم به توضیح است که با توجه به وضعیت نامطلوب کیفی‌وکمّی فرآورده‌های با ارزش افزوده بالاتر در پالایشگاه‌های موجود و ضررهای سنگین

ناشی از آنها به کشور و تأخیر طولانی در اصلاح و تکمیل آنها لازم است این پروژه‌ها در اولویت‌های اجرایی وزارت نفت قرار گیرد که در ماده پیشنهادی مرکز، به آن اشاره شده است.

۲-۳-۶. مواد پیشنهادی بخش نفت و گاز طبیعی برای برنامه پنجم توسعه

ماده (....)

به‌منظور تولید صیانت شده نفت خام از مخازن درحال بهره‌برداری و استمرار مطمئن و تأمین مصرف داخلی نفت خام و گاز طبیعی در طول برنامه پنجم، سالیانه ۱۰ درصد (ده درصد) ارزش نفت خام، میعانات و مایعات گازی تولیدی برای عملیات زیر به شرکت ملی نفت ایران تخصیص می‌یابد.

(در انطباق با اجزای «۳۷» و «۴۰» بند «ج» و جزء «۴۷» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز).

الف) برداشت صیانتی از مخازن نفتی موجود با تزریق گاز، آب و سایر روش‌ها به‌گونه‌ای که در طول برنامه پنجم، متوسط تولید نفت خام مخازن مذکور، حداقل معادل متوسط برداشت در سال ۱۳۸۸ باشد.

(در انطباق با جزء «۲» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۲۱»، «۲۲» و «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در مورد وظایف حاکمیتی بخش بالادستی نفت و گاز).

ب) افزایش تولید گاز طبیعی به‌خصوص با اجرای فازهای برنامه‌ریزی شده میدان گازی پارس جنوبی و سایر میادین مشترک گازی و جمع‌آوری گازهای درحال سوختن میادین درحال بهره‌برداری به‌گونه‌ای که علاوه‌بر تأمین گاز کافی برای تزریق به میادین نفتی، مصارف داخلی کشور و صادرات تعهد شده، تضمین شود.

(در انطباق با اجزای «۳»، «۵» و «۶» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۲۱»، «۲۲» و «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه و بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی).

ج) اصلاح، ارتقا و بازسازی پالایشگاه‌های موجود، به‌گونه‌ای که در پایان برنامه پنجم، متوسط تولید نفت کوره در ۹ پالایشگاه موجود از ۲۹ درصد کنونی به کمتر از ۱۰ درصد برسد و کیفیت فرآورده‌های تولیدی تا سطح استاندارد جهانی ارتقا یابد.

(در انطباق با جزء «۲۹» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، اجزای «۴»، «۷» و «۸» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام، اجزای «۲۱»، «۲-۲۱»، «۴-۲۱» و

«۲۸» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

د) اجرای پروژه‌های برنامه‌ریزی شده ذخیره‌سازی گاز طبیعی به‌گونه‌ای که در سال پایانی برنامه پنجم، روزانه امکان ذخیره حداقل ۱۰ میلیون مترمکعب گاز طبیعی فراهم شود.

(در انطباق جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و جزء «۶» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام).

هـ) نسبت به جایگزینی خطوط لوله فرسوده انتقال فرآورده‌های نفتی و نفت خام اقدام کند.

و) انجام عملیات اکتشافی در مناطق مرزی (خشکی و دریایی) با کشورهای همسایه که به‌واسطه وجود تأسیسات بهره‌برداری از نفت و گاز طبیعی توسط کشورهای مذکور، احتمال وجود نفت و گاز در بخش سرزمینی کشور در آنها می‌رود،

(در انطباق با جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام).

تبصره ـ درصورت وجود امکان استفاده به‌موقع و بدون تأخیر از منابع مالی خارجی (اعتبارات خارجی «فاینانس»، بیع متقابل، فروش اوراق مشارکت ارزی با سرعت لازم و ...) یا داخلی با لحاظ کردن شرایط مندرج در ماده (۱۱۸) لایحه، برای اجرای طرح‌های مورد تأکید این ماده، اولویت در استفاده از این‌گونه منابع است.

(در انطباق با جزء «۳۶» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» و ردیف دهم جدول ۱ سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، کلیه اجزای بند «الف» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۱-۲۱»، «۲-۲۱»، «۳-۲۱»، «۲۲»، «۲۵»، «۲-۲۵»، «۲۷» و «۲۸» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم و بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی).

ماده (....)

وزارت نفت مکلف است از طریق شرکت‌های تابعه، اقدامات لازم را در جهت اجرای سیستم حسابداری قیمت تمام شده در تولید و عرضه نفت خام، فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی را به‌عمل آورد به‌طوری که در شروع سال سوم برنامه امکان بهره‌گیری از سیستم حسابداری قیمت تمام شده در شرکت‌های مذکور و بخش خصوصی فراهم شود.

(در انطباق با جزء «۴۰» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، جزء «۵» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۲-۲۵»، «۳۲» و «۳۳» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

ماده (....)

وزارت نفت مکلف است در سال اول برنامه پنجم توسعه، استانداردهای لازم برای کاهش شدت انرژی در جریان تولید و عرضه را با توجه به شرایط طبیعی ایران در تأسیسات تابعه خود تهیه کرده و اجرای آن را به‌گونه‌ای عملی کند که در پایان برنامه، مصرف انرژی در سیستم‌های زیرمجموعه وزارت نفت، به حد استانداردهای تعریف شده برسد.

(در انطباق با جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام و جزء «۲-۲۱» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

۴-۶. بخش برق

توضیح کارشناسی در مورد بخش برق در برنامه پنجم توسعه و مواد لایحه برنامه: آمار نشان می‌دهد که متأسفانه تلفات برق در کل شبکه، هرساله افزایش یافته است به‌گونه‌ای که در سال ۱۳۸۷ به حدود ۲٤/۵۳ درصد رسید. یعنی حدود یک‌چهارم توان نیروگاهی کشور صرف تلفات می‌شود. در شرایط موجود، هر یک درصد تلفات یعنی تخصیص بیش از ۵۰۰ مگاوات نیروگاه به‌صورت سیکل ترکیبی (با هزینه‌ای حدود ۳۵۰ میلیون دلار) برای جبران آن. حال اگر در طول برنامه پنجم، دستگاه اجرایی تلفات را به نصف تقلیل دهد، معنای آن، آزادسازی سرمایه‌ای بالغ بر ٤ میلیارد دلار خواهد بود (بیش از ٦۰۰۰ مگاوات ظرفیت نیروگاهی). از طرف دیگر از ۴۸ میلیارد مترمکعب گاز یا فرآورده‌های نفتی مصرفی، برای تولید برق کشور در سال ۱۳۸۷، نزدیک به ۲۵ درصد تلف می‌شود (البته باید توجه داشت که هیچ‌گاه طبیعت اجازه نمی‌دهد که تلفات صفر شود، ولی در ایران می‌توان با تلاش کافی در یک برنامه پنج‌ساله این مقدار را به حداکثر ۱۲ درصد رساند) که بدین ترتیب اتلاف گاز طبیعی (یا سایر سوخت‌های جایگزین) کاهش یافته و در مقابل آن امکان فروش برق بدون نیاز به سرمایه‌گذاری برای ایجاد نیروگاه یا مصرف سوخت، افزایش می‌یابد. پس سه فایده از کاهش تلفات حاصل می‌شود: یکی کاهش نیاز سرمایه‌گذاری برای ایجاد نیروگاه‌ها، دوم استفاده بهینه از گاز (یا فرآورده‌های نفتی) درحال سوخت و سوم درآمد ناشی از افزایش مقدار برق قابل فروش. اجرای این کار نیز می‌تواند توسط شرکت‌های متخصص بخش خصوصی داخلی (بدون هرگونه وابستگی به خارج) انجام و هزینه آن از محل کاهش تلفات (افزایش امکان فروش برق) در یک زمانبندی معقول با ملحوظ کردن سود مربوطه، مستهلک شود و نگهداری آن را برای سال‌های بعد نیز به همان شرکت‌های خصوصی واگذار کرد.

دیگر موردی که در شبکه برق کشور باعث هرز منابع انرژی کشور می‌شود، راندمان پایین نیروگاه‌های کشور است. در سال ۱۳۸۷ راندمان متوسط نیروگاه‌های حرارتی کشور کمتر از ۳۶

درصد بوده است که می‌توان با اصلاح نیروگاه‌ها، تعمیر، حذف نیروگاه‌های فرسوده و جایگزین کردن آنها، نصب بخش سیکل ترکیبی نیروگاه‌های گازی موجود و توزیع سوخت استاندارد به کل نیروگاه‌ها، راندمان مذکور را به بیش از ٤٦ درصد رساند، البته در یک برنامه پنج‌ساله نمی‌توان انتظار داشت به این هدف رسید ولی انتظار این است که با سرمایه‌گذاری از اتلاف سرمایه ملی جلوگیری کرد و باید توجه کرد که این اقدام، ضمن اینکه نیاز به سرمایه‌گذاری دارد دو نتیجه بسیار مهم نیز خواهد داشت. یکی استفاده بهینه از گاز یا فرآورده نفتی درحال مصرف و دوم تولید برق بیشتر در محل مصرف با همین مقدار سوخت نیروگاهی.

سومین برنامه اولویت‌دار بخش برق کشور لزوم اتخاذ سیاست مدیریت بر بار است که یکی از روش‌های آن نصب تجهیزات هوشمند با کنتورهای موجود مشترکین (حداقل مشترکین پرمصرف و به‌ترتیب از مشترکین با مصرف بالا تا رسیدن به مشترکین با الگوی قابل قبول مصرف است). بدین ترتیب انتظار می‌رود با اجرای این سیاست، از سرمایه‌گذاری برای ۳ تا ٤ ساعت پیک مصرف اجتناب کرد.

براساس بررسی به‌عمل آمده در استان خراسان رضوی، در سال ۱۳۸٦ مصرف کشاورز (به‌خصوص پمپ چاه‌های کشاورزی استان)، حدود ۳۷ درصد مصرف برق استان را شامل شده است. گزارش مذکور نشان می‌دهد که ٤۷ درصد از این مقدار مصرف بخش کشاورزی در ساعات مجاز به‌دلیل نامناسب بودن تجهیزات و عدم کنترل بر مصرف آنها، مازاد بر مجوز بوده است که علاوه‌بر مصرف مازاد برق، برداشت غیرقابل جبرانی نیز از منابع آب‌های زیرزمینی انجام شده است که این نیز مزید بر علت است. این مشکل در سایر استان‌های کشور نیز وجود دارد که با پرداخت یارانه برای تعویض پمپ‌های پرمصرف، تخصیص سهمیه آب و برق و نصب کنتورهای هوشمند و اخذ جریمه از مصرف آب و برق مازاد بر مجوز می‌توان میلیاردها کیلووات ساعت صرفه‌جویی حاصل کرد. این مورد نیز باید به‌عنوان چهارمین اولویت تشکیلات برق در جهت کاهش مصرف و رسیدن به الگوی مصرف در برق و آب کشاورزی مد نظر قرار گیرد.

موضوع پنجم که باید در اولویت برنامه قرار گیرد، این است که متأسفانه قیمت تمام شده برق، براساس حسابداری علمی انجام نشده است و لذا لازم است در برنامه پنجم براساس اصول علمی قیمت تمام شده (نه هزینه انجام شده) برق محاسبه و اعلام شود.

یکی از موقعیت‌های استراتژیک اقتصادی ـ سیاسی جغرافیای ایران، قرار گرفتن کشور بین تولیدکنندگان برق و مصرف‌کنندگان آن در منطقه است. این مورد می‌تواند علاوه‌بر درآمد حاصل از ترانزیت برق بین کشورهای شرق و غرب و شمال و جنوب ایران، موقعیت سیاسی و امنیتی کشور را هم تقویت کند و بدین منظور می‌توان آن را نیز یکی از برنامه‌های مهم کشور در بخش برق تلقی

کرده و در برنامه پنجم به آن توجه ویژه کرد.

موضوع هفتم در این بخش، وجود فرصت‌های مناسب کشور در استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر (خورشیدی، بادی و هسته‌ای)، نصب و بهره‌برداری نیروگاه‌های برقابی بزرگ و کوچک است که با توجه به شناخت مناطق دارای این پتانسیل‌ها، باید در برنامه پنجم به‌طور جدی مورد توجه قرار گیرد. در این رابطه استفاده از سرمایه بخش خصوصی برای نصب و بهره‌برداری از نیروگاه‌های برقابی کوچک می‌تواند هدف قرار گرفته و با کمک به نیروهای متخصص کشور، فرهنگ استفاده از منابع مذکور را گسترش داد.

اکثر موارد فوق در لایحه مد نظر قرار نگرفته است که پس از تحلیل مواد لایحه در بخش برق و ارائه پیشنهاداتی برای اصلاح مواد لایحه، پیشنهادهای مرکز در مورد اولویت‌های برق کشور نیز تقدیم می‌شود:

۱-۴-۶. مواد لایحه ـ بخش برق

ماده (۱۲۲)

(**توضیح کارشناسی**: با توجه به اهمیت تلفات در شبکه برق کشور و عدم درج شاخص کمّی برای این مورد، ماده جداگانه پیشنهاد می‌شود که در بخش پیشنهادها مرکز تقدیم می‌شود. در ضمن پرداخت یارانه خرید برق از محل فروش نیروگاه‌ها صحیح نیست و پیشنهاد می‌شود این موضوع نیز از ماده مذکور حذف شود. از طرف دیگر در تبصره بند «الف» آمده است: درصورت تمایل بخش غیردولتی به تبدیل نیروگاه‌های گازی موجود به سیکل ترکیبی، ... .

سؤال این است که چرا تصمیم‌گیری در مورد موضوع به این مهمی به تمایل بخش غیردولتی واگذار شده است. این بخش نیز مثل بخش دولتی، گاز طبیعی کشور را گرفته و با راندمان نامطلوب از آن بهره می‌برد. بنابراین باید در جهت اصلاح الگوی مصرف و افزایش راندمان نیروگاه‌های خود مکلف به اجرا باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن اعمال اصلاحات زیر در ماده (۱۲۲) تبصره زیر نیز جایگزین تبصره لایحه شود).

پیشنهاد اصلاحات در ماده (۱۲۲) لایحه: عبارت «**بهینه‌سازی تولید و افزایش راندمان نیروگاه‌ها، کاهش تلفات**» از صدر ماده حذف گردد. عبارت «**به پرداخت یارانه خرید برق از تولیدکنندگان برق پراکنده با مقیاس کوچک و ظرفیت‌های تولید برق مشترکین از طریق عقد قراردادهای بلندمدت و همچنین**» حذف شود. عبارت «**موجود تحت مدیریت وزارت**» بعد از عبارت «**۱۲۰۰۰ مگاوات نیروگاه‌های گازی**» اضافه شود.

تبصره ـ بخش غیردولتی نیز مکلف است نیروگاه‌های گازی خود را به سیکل ترکیبی مجهز

کند. دولت مجاز است از محل منابع بند «الف» این ماده نسبت به پرداخت وام به آنها اقدام کند.

توضیح: بند «ب» و همچنین بند «ج» مناسب است.

(ماده (۱۲۲) در انطباق با جزء «۲۹» بند «ج» و ردیف چهارم جدول ۱ سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام، اجزای «۲-۲۱» و «۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه است).

ماده (۱۲۳)

حکم این ماده مناسب است و توصیه می‌شود پس از عبارت «**شورای اقتصاد**» عبارت «**براساس قانون هدفمند کردن یارانه**» در بند «ب» آورده و تصویب شود.

(ماده (۱۲۳) در انطباق با جزء «۲۹» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام و اجزای «۲-۲۱» و «۴-۲۲» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم است).

۲-۴-۶. مواد پیشنهادی بخش برق در برنامه پنجم توسعه

ماده الحاقی ـ وزارت نیرو مکلف است در طول برنامه پنجم توسعه از محل منابع داخلی یا صرفه‌جویی از محل کاهش تلفات اقدامات زیر را با اولویت به‌عمل آورد:

(در انطباق با اجزای «۵» و «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام، جزء «۲۹»، بند «ج» و اجزای «۴۳» و «۴۴» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و اجزای «۲-۲۱»، «۲۵» و «۲-۲۵» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

الف) تلفات نیروی برق در شبکه تولید، انتقال و توزیع را تا پایان برنامه پنجم توسعه به حداکثر ۱۲ درصد برساند.

ب) نسبت به جایگزینی نیروگاه‌های فرسوده با نیروگاه‌های حرارتی سیکل ترکیبی با اولویت استفاده از منابع مالی بخش خصوصی اقدام کند. به‌طوری که در پایان برنامه پنجم استفاده از نیروگاه‌های فرسوده با راندمان زیر ۲۰ درصد متوقف گردد.

ج) ایجاد نیروگاه‌های حرارتی جدید گازی بدون بخش سیکل ترکیبی ممنوع است.

د) در صورتی که شرکت‌های خصوصی یا تعاونی با سرمایه خود اقدام به کاهش تلفات برق در شبکه‌های انتقال و توزیع کنند، برق بازیافت شده از عملیات (فنی یا غیرمجاز) را به قیمت عادلانه از آنها خریداری کند و وجه آن را براساس قراردادهایی که برای اجرای عملیات منظور در این ماده منعقد می‌شود، پرداخت کند.

هـ) وزارت نیرو مکلف است برای مدیریت بار در شبکه برق کشور، سالیانه یک میلیون مشترک برق را (از مصرف‌کنندگان پرمصرف به پایین) به سیستم کنترل هوشمند (کنتور چندزمانه) تجهیز کند و تعرفه‌های متفاوت را برای زمان‌های مختلف در شبانه‌روز به‌صورتی تدوین کند که متوسط هزینه دریافتی هر کیلووات ساعت در طول شبانه‌روز براساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها باشد. ۵۰ درصد هزینه نصب و راه‌اندازی سیستم‌های مذکور، به‌عنوان یارانه توسط دولت و از محل درآمدهای هدفمند کردن یارانه‌ها و ۵۰ درصد مابقی از مشترکین به‌صورت اقساط ۲۴ ماهه روی قبوض دریافت خواهد شد.

ماده الحاقی ـ وزارت نیرو مکلف است ترتیبی اتخاذ کند که در برنامه پنجم توسعه نسبت به تعویض پمپ چاه‌های آب کشاورزی و نصب کنتور هوشمند، تخصیص سهمیه برق و آب و اخذ جریمه از مصرف مازاد بر سهمیه برق و آب کشاورزی مطابق قانون هدفمند کردن یارانه‌ها اقدام کند.

(در انطباق با جزء «۲۹» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و اجزای «۱»، «۲» و «۳» بند «۳» (سیاست‌های کلی منابع آب) و جزء «۳» بند «۵» (سیاست‌های کلی منابع طبیعی) سیاست‌های کلی نظام و جزء «۲۶» بند «الف»، اجزای «۳-۳۴»، «۱-۳۵» و «۷-۳۵» بند «ب» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

تبصره ـ ۷۰ درصد هزینه تعویض پمپ‌های کشاورزی و نصب کنتور هوشمند به‌صورت یارانه از محل وجوه قانون هدفمند کردن یارانه‌ها توسط دولت پرداخت می‌شود و سهم کشاورز به‌صورت قسطی از او دریافت خواهد شد.

ماده الحاقی ـ وزارت نیرو از طریق شرکت‌های تابعه در دوساله اول برنامه موظف است استفاده از سیستم حسابداری قیمت تمام شده را در کلیه شرکت‌ها به اجرا درآورد.

(اجزای «۳۲» و «۳۳» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

ماده الحاقی ـ وزارت نیرو مکلف است از طریق بخش خصوصی در جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و با توجه به توان بالقوه انرژی تجدیدپذیر برق ـ آبی کشور برای احداث نیروگاه‌های برق ـ آبی (کوچک و بزرگ) در حد ۴۰۰۰ مگاوات تا پایان برنامه پنجم، اقدام لازم به‌عمل آورد:

(در انطباق با اجزای «۲۹» و «۳۷» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، جزء «۱» بند «ب» (۲) سیاست‌های کلی نظام و جزء «۲۶» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).

ماده الحاقی ـ وزارت نیرو مکلف است با توجه به ظرفیت بالقوه انرژی‌های تجدیدپذیر خورشیدی - بادی و امکانات اجرایی، با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی نسبت به احداث این‌گونه نیروگاه‌ها اقدام کند. به‌طوری که تا پایان برنامه پنجم از کل ظرفیت اسمی نیروگاه‌ها، حداقل ۰/۷۵ درصد متعلق به این نیروگاه‌ها باشد. وزارت نیرو از طریق شرکت‌های زیرمجموعه باید برق تولیدی این نیروگاه‌ها را مطابق با حکم بند «ب» ماده (۱۲۲) این قانون خریداری کند.

۵-۶. مواد لایحه در مورد بخش انرژی پاک

در این بخش از لایحه ۳ ماده آمده است که به‌شرح زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ماده (۱۲۴) لایحه

در این ماده تأکید شده است که سازمان انرژی اتمی با همکاری وزارت کشور، وزارت امور خارجه، معاونت و سایر دستگاه‌های ذیربط طرح جامع ارتقای مقابله با شرایط اضطراری نیروگاه‌های هسته‌ای تا پایان سال اول برنامه را تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.

(توضیح: حکم این ماده جزء وظایف ذاتی سازمان انرژی اتمی است و به‌نظر می‌رسد نیاز به تصویب این ماده نباشد).

پیشنهاد: حذف ماده.

(توضیح: در صورت اصرار به تصویب این ماده، پیشنهاد می‌شود: پس از عبارت «با همکاری وزارت کشور» عبارت «وزارت نیرو» اضافه شود و عنوان معاونت نیز کامل درج گردد).

ماده (۱۲۵) لایحه

در قوانین موجود، نحوه تملک اراضی برای طرح‌های عمرانی وجود دارد و همه موارد را شامل می‌شود.

پیشنهاد: حذف ماده.

(توضیح: در صورت اصرار به تصویب این ماده، مرکز نظر اصلاحی ندارد).

ماده (۱۲۶) لایحه

با توجه به‌عملکرد مالی سازمان انرژی اتمی در مقایسه، عملکرد اجرای آن در نیروگاه اتمی بوشهر، به‌نظر می‌آید مستثنا کردن مقررات مالی این سازمان از قانون محاسبات عمومی کشور و سایر مقررات صحیح نباشد. از طرف دیگر این حکم اصلاح سایر قوانین است که باید در جای خود اقدام شود. **بنابراین حذف این ماده پیشنهاد می‌شود.**

جدول ۱. مواد پیشنهادی بخش کلان انرژی برای برنامه پنجم

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهادات
۱	**ماده الحاقی**	دولت مکلف است از سال سوم برنامه، انرژی‌رسانی به نقاط مختلف کشور را براساس طرح جامع انرژی که با مسئولیت وزارت نفت تهیه خواهد شد و توجیه اقتصادی و اجتماعی سیاستگذاری اجرایی و برنامه‌ریزی کند	جزء «» «۷» بند «الف» و جزء «۱» بند «ب» سیاست‌های کلی نظام اجزای «٤٣» و «٤٤» و «٤٥» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۲ـ۲۱» و «۲ـ۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم	برای شناخت کلیه ظرفیت‌های طبیعی انرژی کشور، تعیین اولویت‌های استفاده از ظرفیت‌های مذکور، امکان تدوین توجیه اقتصادی ـ اجتماعی ـ سیاسی و امنیتی، برآورد ظرفیت‌های انرژی مازاد بر نیاز داخلی برای حضور در بازارهای جهانی انرژی، کاهش مصرف انرژی فسیلی و استفاده از سایر انرژی‌ها، استفاده از ذخیره فسیلی کشور به‌عنوان خوراک صنعتی و بسیاری اهداف دیگر لازم است به‌سرعت طرح جامع انرژی که در قبل از انقلاب تهیه شده بود بازنگری شده و براساس ظرفیت‌های جدید برای انرژی کشور، تکنولوژی‌های روز تولید یا تبدیل انرژی و اولویت‌های مصرف به‌روز شود
۲	**ماده الحاقی**	با توجه به بند «۲-۲۵» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه و بند ۱۷ سیاست‌های کلی در دوره چشم‌انداز، بند «۱۰» سیاست‌های کلی نظام اداری دولت مکلف است ظرف یک‌سال از ابلاغ این قانون، اقدام قانونی لازم را برای تشکیل وزارت انرژی، برای تحقق محورهای زیر و همچنین اصلاح قوانین نفت، برق، تأسیس وزارت نفت (انرژی) و اساسنامه شرکت‌های تابعه نفت به‌عمل آورد: ۱. سیاستگذاری اجرایی در بخش انرژی کشور به‌منظور استفاده بهینه از انواع انرژی ۲. نظارت بر نحوه استفاده از انواع انرژی ۳. تعیین الگوی مصرف انرژی در بخش‌های مختلف ٤. محاسبه قیمت تمام شده حامل‌های انرژی متناسب با نرخ تبدیل آنها و معادل‌سازی برحسب توان انرژی هر حامل ۵. تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت برای استفاده از	جزء «۱۷» بند «ب» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز بند «۲۵» و «۲-۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه ایجاد امکان اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در بخش‌های بالادستی و پایین‌دستی نفت و پتروشیمی اجزای «۳۰» و«۳٦» و «۳۸» و «٤١» و «٤٢» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۵» بند «۱» و جزء «۵» بند «الف» (۲) سیاست‌های کلی نظام	عدم وجود یک مدیریت منسجم بر بخش‌های تأمین انرژی کشور باعث هدررفت بخش قابل توجهی از انرژی تولیدی کشور شده است. از طرف دیگر درحال حاضر وابستگی بیش‌از ۹۰ درصد تولید برق کشور به گاز طبیعی، نفت گاز و نفت کوره و کاهش سایر ظرفیت‌های تولید برق نسبت به برق حرارتی در آینده و از طرف دیگر مدیریت بر انرژی‌رسانی به مصرف‌کنندگان در نقاط مختلف کشور و ایجاد امکان تبادل انرژی در منطقه و افزایش امنیت کشور، لازم است بخش برق وزارت نیرو از وزارتخانه مذکور متنزع شده و تحت مدیریت وزارت انرژی شامل (نفت، گاز برق) قرار گیرد. از طرف دیگر همان‌طور که می‌دانیم، اساسنامه شرکت نفت ایران در بسیاری از بخش‌ها، با قانون اساسی و سیاست‌های کلی ابلاغی، تناقض فاحش دارد و همچنین با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی باید بخش‌های پایین‌دستی نفت به بخش خصوصی یا تعاونی واگذار شود که در قوانین موجود نفت، تأسیس وزارت نفت و همچنین اساسنامه‌های موجود شرکت‌های تابعه وزارتخانه، امکان اعمال این سیاست وجود ندارد. بنابراین تصویب این

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهادات
		منابع مختلف عرضه و تقاضای انرژی مورد نیاز کشور ٦. برآورد میزان قابل عرضه تولید سالیانه انواع انرژی و میزان نیاز بخش‌های مختلف کشور براساس آمایش سرزمین ۷. پیشنهاد چارچوب قیمت انرژی و خوراک برای صنایع انرژی‌بر و کشاورزی، با نظر وزارتخانه‌های مرتبط با بخش‌های مصرف‌کننده ۸. سیاستگذاری اجرایی فناوری روز در عرضه تولید، انتقال، توزیع و مصرف انواع انرژی ۹. ارتباطات و همکاری‌های علمی، فنی، صنعتی و بازرگانی با کشورها، شرکت‌ها و مؤسسات خارجی در زمینه انرژی ۱۰. تهیه و اجرای طرح‌های لازم برای تولید، انتقال، توزیع و مصرف انرژی ۱۱. تهیه و تنظیم برنامه‌های آموزشی به‌منظور تربیت نیروی انسانی مورد نیاز ۱۲. فرهنگسازی برای حرکت به سمت الگوی بهینه مصرف انواع انرژی ۱۳. کاهش تلفات انرژی و نیل به استانداردهای جهانی ١٤. وضع معیارها و استانداردهای لازم تولید، انتقال، فرآوری، عرضه و مصرف انرژی ١٥. تهیه و تدوین طرح جامع انرژی کشور و به‌روزرسانی مستمر آن ١٦. حمایت از تولید تجهیزات بخش انرژی (نفت، گاز، نیرو و...) در دال کشور ١٧. نظارت مستمر بر برداشت از مخازن هیدروکربوری (نفت	جزء «۳-۲۱» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	پیشنهاد، دولت را ملزم به اقدام قانونی برای اصلاح قانون نفت، قانون تأسیس وزارت نفت یا «وزارت انرژی» و اساسنامه شرکت‌های تابعه خواهد کرد، قانون برق نیز دارای مشکلاتی است که هزینه‌های سنگینی را بر این بخش تحمیل می‌کند که باید اصلاح شود

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهادات
		و گاز طبیعی متعارف و غیرمتعارف) کشور ۱۸. تهیه و انتشار بانک اطلاعات انرژی به‌صورت متمرکز برای دسترسی پژوهشگران، محققین و مهندسان مشاور به آمار دقیق و بهنگام در زیرمجموعه بخش‌های انرژی کشور ۱۹. کنترل بازار تولید و عرضه انواع حامل‌های انرژی ۲۰. حمایت از تحقیقات در بخش انرژی کشور ۲۱. نظارت بر امور حاکمیتی مربوط به بخش بالادستی نفت و گاز ۲۲. حمایت از بخش خصوصی و تعاونی براساس قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در بخش‌های مختلف، نفت، گاز، برق، پتروشیمی و سایر موارد مربوط به انرژی و ...		
۳	ماده الحاقی	وزارت نفت و وزارت نیرو مکلفند از طریق شرکت‌های خدمات بهینه‌سازی انرژی اقدامات لازم در زمینه بهینه‌سازی مصرف انرژی در بخش‌های مختلف مصرف‌کننده را، به نحوی به‌عمل آورد که شاخص شدت انرژی از ... در ابتدای برنامه به .... در پایان برنامه کاهش یابد در این زمینه دولت مکلف است ظرف مدت ٦ ماه پس‌از ابلاغ این قانون، اقدامات قانونی لازم را برای فعالیت شرکت‌های مذکور به‌عمل آورد	اجزای «۲۹» و «۳۱» و «۳٦» و «۳۷» و «۳۸» و «٤۲» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۷» بند »الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲-۲۱»، «۳-۲۱» و «۲-۲۲» و «۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	واگذاری امور اجرایی بهینه‌سازی انرژی به شرکت‌های خصوصی و تعاونی که می‌توانند با سرمایه خود تشکیل شوند، تصدیگری دولت را کاهش داده و علاوه‌بر امکان واگذاری عملیات اجرایی کاهش تلفات شبکه برق کشور و مدیریت بر حفظ کیفیت آن، در رابطه با مصرف‌کنندگان انرژی نیز برای اصلاح الگوی مصرف و کاهش شدت انرژی فعال شوند و مطالبات مالی خود را از محل کاهش مصرف انرژی که در اثر عملیات آنها برای مصرف‌کنندگان حاصل می‌شود با واسطه یا بی‌واسطه دستگاه اجرایی دریافت کنند. با توجه به عدم وجود شرکت‌های شناخته شده‌ای در ایران تحت این عنوان، به‌نظر می‌رسد با تصویب این ماده، دولت بتواند اقدامات قانونی لازم را برای تشکیل چنین شرکت‌هایی به‌عمل آورد و از مشکلات بعدی و دخالت افراد فاقد صلاحیت در این امر مهم جلوگیری کند

جدول ۲. مواد یا لایحه برنامه پنجم ـ بخش نفت و گاز

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی	دلیل ارائه پیشنهاد
۱	(۱۱۸)	به وزارت نفت اجاره داده می‌شود از طریق شرکت‌های تابعه برای توسعه میدان‌های نفت و گاز تا سقف تولید اضافی، روزانه یک میلیون بشکه نفت خام و دویست‌وپنجاه میلیون مترمکعب گاز طبیعی با اولویت میادین مشترک، پس از تصویب توجیه فنی و اقتصادی طرح‌ها در شورای اقتصاد و مبادله موافقتنامه با معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور اقدام نماید. بازپرداخت تعهدات ایجاد شده صرفاً از محل تولیدات اضافی همان طرح‌ها (منابع داخلی شرکت‌های تابعه وزارت نفت) انجام خواهد شد. وزارت نفت مجاز است تا سقف تولید اضافی مندرج در این ماده نسبت به انعقاد قراردادهای اکتشافی و توسعه میدان‌ها با تأمین منابع مالی توسط طرف‌های خارجی یا شرکت‌های صاحب‌صلاحیت داخلی، متناسب با شرایط هر میدان با رعایت اصول و شرایط زیر اقدام نماید	جزء «۳۰» بند «ج» و ردیف دهم جدول شماره (۱) (سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال پایان دوره) سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۲۱»، «۲۷» بند «الف» و «٤١» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه جزء «۱» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	پس از عبارت «با اولویت میادین مشترک» عبارت «با تأکید بر توسعه میدان گازی پارس جنوبی» آورده شود و عبارت داخل پرانتز حذف شود (چون درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز، منابع داخلی شرکت ملی نفت ایران یا سایر شرکت‌های تابعه وزارتخانه نیست) تبصره ـ یک نسخه از قراردادهای مذکور، به مجلس شورای اسلامی «کمیسیون انرژی» ارسال خواهد شد	درحال حاضر برداشت ایران از میدان گازی پارس جنوبی نسبت به قطر بسیار ضعیف است و با توجه به اهمیت گاز طبیعی برای مصارف داخلی، صادرات و تزریق به میادین نفتی لازم است در بهره‌برداری از این میدان سرعت بیشتری قائل شد ایجاد امکان نظارت مجلس بر قراردادهای مهم
	بند «الف» ماده (۱۱۸)	حفظ و اعمال تصرفات مالکانه دولت بر منابع نفت و گاز کشور	جزء «۱» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	قابل قبول	
	بند «ب» ماده (۱۱۸)	عدم تضمین بازگشت تعهدات ایجاد شده توسط دولت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌های دولتی		قابل قبول	
	بند «ج» ماده (۱۱۸)	منوط کردن بازپرداخت اصل سرمایه، حق‌الزحمه و یا سود، ریسک و هزینه‌ها تأمین منابع مالی و سایر هزینه‌ها جنبی، ایجاد شده جهت اجرای طرح از طریق تخصیص بخشی از محصولات میدان یا عواید آن، بر پایه قیمت روز فروش محصول		قابل قبول	

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی	دلیل ارائه پیشنهاد
	بند «د» ماده (۱۱۸)	پذیرش خطرات ریسک عدم دستیابی به اهداف مورد نظر قراردادی، غیراقتصادی بودن میدان و یا ناکافی بودن محصول میدان برای استهلاک تعهدات مالی ایجاد شده توسط طرف قرارداد		قابل قبول	
	بند «هـ» ماده (۱۱۸)	تعیین نرخ بازگشت سرمایه‌گذاران برای طرف قرارداد متناسب با شرایط هر طرح و با رعایت ایجاد انگیزه برای به‌کارگیری روش‌های بهینه در اکتشاف، توسعه و بهره‌برداری		قابل قبول	
	بند «و» ماده (۱۱۸)	تضمین برداشت صیانتی از مخازن نفت و گاز در طول دوره قرارداد	جزء «۲» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام	قابل قبول	
	بند «ز» ماده (۱۱۸)	رعایت قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی، تولیدی و صنعتی و اجرایی کشور	قانون استفاده حداکثر از توان داخل	قابل قبول	
	بند «ح» ماه (۱۱۸)	رعایت قوانین و مقررات زیست‌محیطی	جزء «٤٣» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۳-۱۹» بند «ب» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	قابل قبول	
۲	(۱۱۹)	به دولت اجازه داده می‌شود به‌منظور شناسایی و اکتشاف هرچه بیشتر منابع نفت و گاز در سرانه کشور و نیز انتقال و به‌کارگیری فناوری‌های جدید در عملیات اکتشافی، در کلیه مناطق کشور (به استثنای استان‌های خوزستان، بوشهر و کهگیلویه و بویراحمد) که عملیات اکتشاف مربوط با ریسک پیمانکار انجام و منجر به	جزء «١٤» بند «ب» و جزء «٣٦» بند «ج» و جدول ۱ ردیف «۱۰» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۱»، «٤» و «٥» بند	عبارت «به دولت اجازه داده می‌شود» با عبارت «به وزارت نفت اجازه داده می‌شود» جایگزین شود پس از عبارت «در کلیه مناطق کشور» و قبل از پرانتز، عبارت «با تأکید بر مناطق دریا و خشکی	پاسخگویی وزارتخانه درحال حاضر برداشت از میادین مشترک با کشورهای همسایه نسبت به برداشت آنها بسیار ضعیف است

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی	دلیل ارائه پیشنهاد
		کشف میدان قابل تولید تجاری شود، در قالب ارقام مذکور در ماده (۱۲۲) این قانون و پس از مبادله موافقتنامه با معاونت نسبت به عقد قراردادهای بیع متقابل توأم برای اکتشاف و توسعه میادین جدید از طریق برگزاری مناقصات اقدام و پیمانکار را مطابق ضوابط قانونی انتخاب نماید. هزینه‌های اکتشافی (مستقیم و غیرمستقیم) در قالب قرارداد منعقده مذکور، منظور و به همراه هزینه‌های توسعه از محل فروش محصولات تولیدی همان میدان بازپرداخت خواهد شد مجوزهای صادره دارای زمان محدود بوده و در هر مورد توسط وزارت نفت تعیین شده و یک‌بار نیز قابل تمدید می‌باشد. در صورتی‌که در پایان مرحله اکتشاف، میدان تجاری در هیچ نقطه‌ای از منطقه، کشف نشده باشد، قرارداد خاتمه خواهد یافت و طرف قرارداد حق مطالبه هیچ‌گونه وجهی را نخواهد داشت	«الف» (۲) سیاست‌های کلی نظام جزء «۵-۷» امور علمی و فرهنگی و جزء «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	مشترک با کشورهای همسایه» آورده شود ماده (۱۲۲) به این بخش ربطی ندارد و ماده (۱۱۸) صحیح است (در نسخه دوم برنامه، که شماره مواد تغییر داده شده است، این اصلاح در متن ماده نیامده است)	در ویرایش نسخ برنامه اشتباهاً عدد «۱۲۲» باقی مانده است که ربطی هم به بخش نفت و گاز ندارد
۳	(۱۲۰)	به وزارت نفت اجازه داده می‌شود از طریق شرکت‌های تابعه و از محل منابع داخلی شرکت‌های مذکور و نیز نسبت به تأمین منابع سرمایه‌گذاری پالایشگاه‌های میعانات گازی در بندرعباس و فارس (تا ۱۰۰ درصد با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی) و به‌ترتیب با ظرفیت اسمی ۳۶۰ و ۱۲۰ هزار بشکه در روز اقدام نماید. تا اتمام پروژه‌های موضوع این ماده و بهره‌برداری از آنها، استفاده از روش‌های تهاتری برای خرید و فروش نفت خام و فرآورده‌های مورد نیاز با تصویب شورای	مغایر با جزء «۴۲» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز مطابق با جزء «۸» بند «د» سیاست‌های کلی نظام مغایر با جزء «۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم مغایر با بند «ج»	عبارت «تا ۱۰۰ درصد» داخل پرانتز حذف شود. عبارت «حداکثر تا ۲۰ درصد سرمایه مورد نیاز» بعد از عبارت «از محل منابع داخلی شرکت‌های مذکور» آورده شود بعد از عبارت «و نیز» عبارت «و حداقل ۸۰ درصد از محل منابع خارجی و یا شرکت‌های دارای صلاحیت داخلی» جایگزین عبارت	براساس تبصره «۱» بند «ب» ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی ۲۰ درصد سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های گروه ۲ می‌تواند توسط دولت انجام شود ولی ۸۰ درصد آن باید توسط بخش خصوصی یا تعاونی انجام شود (کاهش تصدیگری دولت)

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی	دلیل ارائه پیشنهاد
		اقتصاد در موارد ضروری مجاز می‌باشد	سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی خلاف اصل هشتادوپنجم قانون اساسی	«منابع خارجی» شود از عبارت «تا اتمام پروژه‌های» تا انتهای ماده حذف گردد	
۴	(۱۲۱)	به وزارت نفت اجازه داده می‌شود از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه نسبت به تأمین منابع مالی مورد نیاز برای مشارکت در طرح‌های ایجاد و یا تکمیل پالایشگاه‌ها توسط بخش غیردولتی با تصویب شورای اقتصاد اقدام نماید	اجزای «۷» و «۸» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام مغایر با بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	پیشنهاد حذف ماده	براساس سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و قانون مربوطه، سرمایه‌گذاری در بخش پایین‌دستی نفت باید توسط بخش خصوصی یا تعاونی انجام شود (کاهش تصدیگری دولت) مگر براساس تبصره «۲» بند «ب» ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مصوب جلسه علنی روز دوشنبه مورخ ۱۳۸٦/۱۱/۸ مجلس شورای اسلامی

جدول ۳. مواد پیشنهادی برای برنامه پنجم توسعه ـ بخش نفت و گاز

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
۱	**ماده الحاقی**	به‌منظور تولید صیانت شده نفت خام از مخازن درحال بهره‌برداری و استمرار مطمئن صادرات و تأمین مصرف داخلی نفت خام و گاز طبیعی در طول برنامه پنجم، سالانه ۱۰ درصد ارزش نفت خام و میعانات و مایعات گازی تولیدی برای عملیات زیر به شرکت ملی نفت ایران تخصیص می‌یابد	اجزای «۳۷» و «٤٠» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز	درحال حاضر به‌دلیل پیر شدن مخازن نفت درحال بهره‌برداری کشور سالیانه بین ٦ تا۸ درصد نفت تولید درحال وقوع است ضمن اینکه سالیانه حدود ۱/٥ تا ۲ درصد هم مصرف داخلی کشور افزایش می‌یابد، بنابراین باید با سرمایه‌گذاری لازم و از محل سرمایه‌های حاصل از فروش نفت خام، میعانات یا مایعات گازی اقدامی کرد که هم از کاهش تولید نفت خام جلوگیری کرد و هم از افزایش مصرف داخلی نفت خام جلوگیری کرد در غیر این صورت به احتمال قوی، در چند سال آینده، صادرات نفت خام کشور به شدت کاهش خواهد یافت و در افق چشم‌انداز به واردکننده نفت خام تبدیل خواهیم شد
	بند«الف»	برداشت صیانتی از مخازن نفتی موجود با تزریق گاز، آب و سایر روش‌ها به‌گونه‌ای که در طول برنامه پنجم، متوسط تولید نفت خام مخازن مذکور، حداقل معادل متوسط برداشت در سال ۱۳۸۸ باشد	جزء «۲» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲۱» و «۲۲» و «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	درصورت عدم اجرای عملیات تزریق گاز یا تزریق آب و سایر روش‌های برداشت صیانت شده، سالیانه ٦ تا ۸ درصد تولید نفت خام از مخازن موجود و درحال بهره‌برداری کاهش خواهد یافت از طرف دیگر تأمین منابع مالی خارجی در شرایط موجود با مشکل روبرو است لذا باید برای اطمینان از حفظ سطح تولید کنونی، منابع مالی مورد نیاز از منابع مطمئن تأمین شود
	بند «ب»	افزایش تولید گاز طبیعی به‌خصوص با اجرای فازهای برنامه‌ریزی شده میدان گازی پارس جنوبی و سایر میادین مشترک گازی و جمع‌آوری گازهای درحال سوختن میادین درحال بهره‌برداری، به‌گونه‌ای که علاوه‌بر تأمین گاز کافی برای تزریق به میادین نفتی، مصارف داخلی کشور و صادرات تعهد شده، تضمین شود	اجزای «۳»، «٥» و «٦» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲۱» و «۲۲» و «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در مورد وظایف حاکمیتی در بخش بالادستی نفت	۱. افزایش نیاز داخلی به گاز طبیعی به‌خصوص در ماه‌های سرد سال و تضمین تأمین آن ۲. کاهش یا حذف نیاز به واردات گاز طبیعی برای مصرف داخلی (حذف سالیانه ۲/٥ میلیارد تا ۳ میلیارد دلار واردات از ترکمنستان) ۳. کاهش حجم درحال سوختن گازها (حدود ٤٠ میلیون متر مکعب در روز) ٤. تضمین صادرات تعهد شده گاز طبیعی و جلوگیری از قطع صادرات و پرداخت جریمه به طرف خارجی ٥. تأمین گاز کافی برای تزریق و برداشت صیانتی از مخازن نفت درحال فرسایش در جهت جلوگیری از زیان‌های کلان به سرمایه ملی

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
	بند «ج»	اصلاح، ارتقا و بازسازی پالایشگاه‌های موجود، به‌گونه‌ای که در پایان برنامه پنجم، متوسط تولید نفت‌کوره ۹ پالایشگاه موجود از ۲۹ درصد کنونی به کمتر از ۱۰ درصد برسد و کیفیت فرآورده‌های تولیدی آنها تا سطح استانداردهای جهانی ارتقا یابد	جزء «۲۹» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «٤» و «۷» و «۸» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲۱» و «۲-۲۱» و «٤-۲۱» و ۲۸ بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	۱. ارتقای ارزش افزوده فرآورده‌ها ۲. حذف هزینه‌واردات فرآورده‌ها به‌خصوص بنزین، نفت‌گاز و گاز مایع ۳. حفظ محیط زیست با افزایش کیفیت فرآورده‌ها ٤. حفظ سرمایه مصرف‌کنندگان فرآورده‌ها با افزایش کیفیت فرآورده‌ها ۵. کاهش مقدار نفت کوره که نسبت به سایر فرآورده‌ها و نفت خام از ارزش‌افزوده کمتری برخوردار است
	بند «د»	اجرای پروژه‌های برنامه‌ریزی شده ذخیره‌سازی گاز طبیعی، به‌گونه‌ای که در سال پایانی برنامه پنجم روزانه امکان ذخیره‌سازی ... میلیون متر مکعب گاز طبیعی فراهم شود	جزء «۳۷» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «٦» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام	۱. ذخیره‌سازی گاز اضافی ماه‌های گرم و استفاده از آن در ماه‌های سرد و کاهش نیاز به گاز وارداتی، تضمین مصرف داخلی و صادراتی گاز طبیعی ۲. کاهش نیاز به سرمایه‌گذاری برای تولید گاز طبیعی در مواقع پیک مصرف
	بند «هـ»	جایگزینی خطوط لوله فرسوده انتقال فرآورده‌های نفتی و نفت خام	جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز	۱. جلوگیری از سوانح ۲. حفظ محیط زیست ۳. جلوگیری از هدررفت نفت خام و فرآورده‌ها
	بند «و»	انجام عملیات اکتشافی در مناطق مرزی (خشکی و دریایی) با کشورهای همسایه که به‌واسطه وجود تأسیسات بهره‌برداری از نفت و گاز طبیعی توسط کشورهای مذکور، احتمال وجود نفت و گاز در بخش سرزمینی کشور در آنها می‌رود	جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام	۱. شناسایی و بهره‌برداری از میادین مشترک نفت و گاز طبیعی که کشورهای همسایه (در خطوط مرزی) از آنها بهره‌برداری می‌کنند
	تبصره	در صورت وجود امکان استفاده به‌موقع و بدون تأخیر از منابع مالی خارجی (اعتبارات خارجی «فاینانس» بیع متقابل، فروش اوراق مشارکت ارزی با سرعت لازم و ...) یا داخلی، با لحاظ کردن شرایط مندرج در ماده (۱۱۸) لایحه، برای اجرای طرح‌های مورد تأکید این ماده، اولویت در استفاده از این‌گونه منابع است	جزء «۳٦» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» و ردیف دهم جدول شماره (۱) سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز کلیه اجزای بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۱-۲۱» و «۲-۲۱» و «۳-۲۱» «۲۲»	۱. کاهش هزینه کردن درآمد حاصل از فروش نفت خام، گاز طبیعی، میعانات گازی و مایعات گازی در بخش ۲. استفاده از منابع خارجی و داخلی ۳. ارتقای امنیت ملی ٤. اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی ۵. کاهش تصدیگری دولت ٦. ارتقای نقش نظارتی دولت

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
			و «۲۵» و «۲-۲۵» و «۲۷» و «۲۸» بند «الف» سیاست کلی برنامه پنجم توسعه بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	۷. استفاده از درآمدهای ارزی نفت و گاز صادراتی در جهت اجرای دیگر طرح‌های ملی و استانی
۲	**ماده الحاقی**	وزارت نفت مکلف است از طریق شرکت‌های تابعه، اقدامات لازم را در جهت اجرای سیستم حسابداری قیمت تمام شده در تولید و عرضه نفت خام، فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی به‌عمل آورد به‌طوری که در شروع سال سوم برنامه امکان بهره‌گیری از سیستم حسابداری قیمت تمام شده در شرکت‌های مذکور و بخش خصوصی فراهم شود	جزء «٤٠» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «٥» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲-۲۵» و «۳۲» و «۳۳» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	۱. فراهم کردن امکان اعمال مدیریت بر هزینه‌ها و درآمدها ۲. امکان نظارت بر بازار عادلانه فرآورده‌های نفتی ۳. فراهم‌سازی بودجه‌ریزی عملیاتی
۳	**ماده الحاقی**	وزارت نفت مکلف است در سال اول برنامه پنجم توسعه، استانداردهای لازم برای کاهش شدت انرژی در جریان تولید و عرضه را با توجه به شرایط طبیعی ایران در تأسیسات تابعه خود تهیه کرده و اجرای آن را به‌گونه‌ای عملی کند که در پایان برنامه پنجم، مصرف انرژی در سیستم‌های زیرمجموعه وزارت نفت به حد استانداردهای تعریف شده برسند	جزء «٤» و جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲-۲۱» و «۲۷» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم	۱. کاهش شدت مصرف انرژی در بخش‌های زیرمجموعه وزارت نفت ۲. کاهش فاصله عرضه کل انرژی اولیه و کل مصرف نهایی انرژی ۳. افزایش درآمدهای کشور ٤. کاهش آلودگی محیط زیست

جدول ۴. مواد و بندهای لایحه برنامه پنجم توسعه در بخش برق

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی (جایگزین)	دلایل ارائه پیشنهاد
۱	**ماده (۱۲۲)** **بند «الف»** **تبصره:**	به‌منظور تنوع در عرضه انرژی کشور، بهینه‌سازی تولید و افزایش راندمان نیروگاه‌ها، کاهش اتلاف و توسعه تولید همزمان برق و حرارت وزارت نیرو موظف است از محل فروش نیروگاه‌های موجود یا در دست اجرا نسبت به پرداخت یارانه خرید برق از تولیدکنندگان برق پراکنده با مقیاس کوچک و ظرفیت‌های تولید برق مشترکین از طریق عقد قراردادهای بلندمدت و همچنین تبدیل تا ۱۲۰۰۰ مگاوات نیروگاه گازی به سیکل ترکیبی اقدام نماید در صورت تمایل بخش غیردولتی به تبدیل نیروگاه‌های گازی موجود خود به سیکل ترکیبی، وزارت نیرو مجاز است از محل منابع موضوع بند «الف» این ماده نسبت به پرداخت یارانه به آنها اقدام نماید با تصویب دولت نسبت به انعقاد قراردادهای خرید تضمینی برق تولیدی از منابع انرژی‌های نو و انرژی‌های پاک و نیروگاه‌های خارج از مدیریت وزارت نیرو اقدام نماید. در تعیین قیمت خرید برق از این نیروگاه‌ها علاوه‌بر هزینه‌های تبدیل انرژی (در بازار رقابتی شبکه سراسری بازار برق)، متوسط سالیانه ارزش وارداتی یا صادراتی سوخت مصرف نشده نیز براساس ترکیب سوخت مصرفی نیروگاه‌های حرارتی و لحاظ راندمان مورد تأیید	جزء «۲۹» بند «ج» و ردیف چهارم جدول شماره «۱» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۲-۲۱» و «۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه توصیه می‌شود با اصلاح کلمه دولت، به‌عبارت «هیئت وزیران» بند «ب» این ماده تصویب شود	ماده (۱۲۲) ـ به‌منظور تنوع در عرضه انرژی کشور و توسعه تولید همزمان برق و حرارت، وزارت نیرو موظف است الف) از محل منابع حاصل از فروش نیروگاه‌های موجود یا در دست اجرا، نسبت به تبدیل تا سقف ۱۲۰۰۰ مگاوات نیروگاه‌های گازی موجود تحت مدیریت وزارت به سیکل ترکیبی اقدام کند تبصره «۱» ـ بخش غیردولتی دارای نیروگاه گازی مکلفند نسبت به تبدیل نیروگاه‌های گازی خود به سیکل اقدام کند دولت مجاز است در اجرای این حکم از محل منابع بند «الف» این ماده یا صندوق توسعه ملی تسهیلات بانکی لازم را در اختیار بخش خصوصی و تعاونی قرار دهد	در صدر این ماده، برای کاهش تلفات و بهینه‌سازی و افزایش راندمان نیروگاه‌ها هیچگونه شاخصی ذکر نشده است از طرف دیگر دادن یارانه از محل فروش نیروگاه‌ها برای خرید برق از تولیدکنندگان برق در طول برنامه پنجم توسعه معقول نیست و ممکن نخواهد بود با توجه به اینکه بخش خصوصی هزینه سوخت را پرداخت نمی‌کند بنابراین باید به تکمیل و او اصلاح نیروگاه‌های خود و افزایش راندمان اقدام کند و نباید به تمایل آنها واگذار شود با توجه به اهمیت اتلاف برق در شبکه و راندمان پایین نیروگاه‌ها، این دو عنوان از این ماده حذف شده و در ماده جداگانه‌ای که در بخش پیشنهادات ارائه می‌شود، آورده می‌شوند مجوز اسناد و قوانین بالادستی در مورد پیشنهادات جایگزین و اصلاحی این ماده

بند «ب»

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی (جایگزین)	دلایل ارائه پیشنهاد
	تبصره:	دولت، از محل اعتبارات یارانه انرژی منظور در بودجه‌های سالیانه به تولیدکنندگان این‌گونه انرژی‌ها قابل پرداخت می‌باشد همچنین به‌منظور تشویق و ترغیب بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در زمینه نیروگاه‌هایی که از انرژی تجدیدپذیر و یا بازیافت حرارت استفاده می‌کنند، بابت عدم انتشار آلاینده‌ها و حفاظت از محیط زیست به میزانی که سازمان حفاظت محیط زیست تعیین و اعلام می‌نماید به ازای هر کیلووات ساعت برق تولیدی از محل اعتبارات که هر ساله در بودجه سالیانه به همین منظور پیش‌بینی می‌گردد پرداخت خواهد شد تسهیلات لازم را برای این نیروگاه‌ها جهت استفاده شبکه سراسری برق فراهم نماید		جایگزین کلمه «دولت» با عبارت «هیئت وزیران» توصیه می‌شود تبصره تصویب شود	به‌شرح زیر است: ۱. جزء «۲۹» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز ۲. ردیف دوم جدول شماره «۱» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز ۳. جزء «۱» بند «ب» سیاست‌های کلی نظام ٤. بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، (برای توانمندی‌سازی بخش خصوصی و تعاونی) ۵. جزء «۵» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی ٦. اجزای «۲-۲۱» و «۲-۲۲» و «۲۵» و «۳۳» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه
	بند «ج» ماده (۱۲۲)	سیاست‌های تشویقی توسط برای توسعه نیروگاه‌های با مقیاس کوچک تولید، بخش غیردولتی را تنظیم و اعلام نماید	توصیه می‌شود تصویب شود		
۲	**ماده (۱۲۳)**	به‌منظور اعمال صرفه‌جویی، تشویق و حمایت از مصرف‌کنندگان در راستای منطقی کردن و اصلاح الگوی مصرف انرژی و برق، حفظ ذخایر انرژی کشور و حفاظت از محیط زیست: الف) وزارت صنایع و معادن و سایر مراجع صدور مجوز موظفند معیارهای مصرفی انرژی مطابق با استانداردهای مصوب را در هنگام صدور مجوز تأسیس و پروانه بهره‌برداری به واحدها و شهرک‌های صنعتی، رعایت و نظارت نمایند	جزء «۲۹» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲-۲۱» و «٤-۲۱» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه		

ردیف	شماره ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهاد اصلاحی (جایگزین)	دلایل ارائه پیشنهاد
		ب) به وزارتخانه نیرو اجازه داده می‌شود با تصویب شورای اقتصاد نسبت به اعمال مشوق‌های مالی جهت رعایت الگوی مصرف و بهینه‌سازی مصرف انرژی، تولید محصولات کم‌مصرف و با استاندارد بالا و یا اخذ جرائم مالی از مصارف مسرفانه اقدام نماید		پیشنهاد می‌شود: در بند «ب» این ماده پس از عبارت «شورای اقتصاد» عبارت «براساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها» آورده شود	

جدول ۵. مواد و بندهای پیشنهادی برای برنامه پنجم توسعه ـ بخش برق

ردیف	شماره ماده (بند)	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
۱	**ماده الحاقی** **«الف»** **«ب»** **«ج»** **«د»**	وزارت نیرو مکلف است در طول برنامه پنجم توسعه، از محل منابع داخلی یا صرفه‌جویی از محل کاهش تلفات اقدامات زیر را با اولویت به‌عمل آورد: تلفات نیروی برق در شبکه تولید، انتقال و توزیع را تا پایان برنامه پنجم توسعه حداکثر به ۱۲ درصد برساند نسبت به جایگزینی نیروگاه‌های فرسوده با نیروگاه‌های حرارتی سیکل ترکیبی با اولویت استفاده از منابع مالی بخش خصوصی اقدام کند به‌طوری که در پایان برنامه پنجم استفاده از نیروگاه‌های فرسوده با راندمان زیر ۲۰ درصد کاملاً متوقف شود ایجاد نیروگاه‌های جدید حرارتی گازی بدون بخش سیکل ترکیبی ممنوع است در صورتی که شرکت‌های خصوصی یا تعاونی با سرمایه خود اقدام به کاهش تلفات برق در شبکه‌های انتقال و توزیع کنند، برق بازیافت شده از عملیات (فنی یا غیرمجاز) را به قیمت عادلانه از آنها خریداری کند و وجه آن را براساس قراردادهایی که برای اجرای عملیات منظور در این ماده منعقد می‌شود پرداخت کند	جزء «۲۹» بند «ج» و اجزای «۴۳» و «۴۴» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۵» و «۷» بند «الف» سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲ـ۲۱» و ۲۵ و «۲ـ۲۵» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بند «۳» صدر ابلاغیه و جزء «۱» بند «الف» و بند «ب» سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	وجود هریک درصد تلفات در کل شبکه (تولید، انتقال و توزیع) به معنای مصرف حدود ۱ درصد توان نیروگاهی کشور در اختیار تلفات، نزد به ۱ درصد سوخت کشور در خدمت تلفات و عدم امکان فروش بیش از ۲ میلیارد کیلووات ساعت برق حجم عظیمی در سوخت واگذاری به نیروگاه‌ها، به‌دلیل پایین بودن راندمان نیروگاه‌ها هدر می‌رود ایجاد نیروگاه‌های گازی (به تنهایی و بدون نصب سیکل ترکیبی) به مفهوم قبول عدم بهره‌برداری بهینه از سوخت تحویلی به نیروگاه‌هاست تعداد زیادی از شرکت‌های اجرایی مرتبط با برق وجود دارند که آماده‌اند با هزینه خود تلفات شبکه را کاهش دهند و هزینه‌های خود را با ملحوظ نمودن سود عادلانه به مرور به نسبت برق بازیافت شده، دریافت کنند. این شرکت‌ها می‌توانند پس از کاهش تلفات با قرارداد جداگانه‌ای نگهداری شبکه را برای کاهش حفظ کیفیت آن و در حد قابل قبول تلفات، به‌کار گرفته شوند
	«هـ»	وزارت نیرو مکلف است برای مدیریت بار در شبکه برق کشور، سالیانه یک میلیون مشترک برق (از مصرف‌کنندگان پرمصرف به پایین) را به سیستم کنترل هوشمند (کنتور چند زمانه) تجهیز کند و تعرفه‌های متفاوت را برای زمان‌های مختلف شبانه‌روز به‌صورتی تدوین کند که متوسط هزینه دریافتی هر کیلووات ساعت در طول شبانه روز براساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، شود		اجرای این سیستم‌ها و اعمال تعرفه‌های متفاوت در ساعات پیک، عادی و کم‌باری، می‌تواند باعث عدم نیاز به سرمایه‌گذاری‌های بی‌مورد برای مدت کوتاه پیک مصرف برق شود

ردیف	شماره ماده (بند)	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
		۵۰ درصد هزینه نصب راه‌اندازی سیستم‌های مذکور به‌عنوان یارانه توسط دولت از محل درآمدهای حاصل از اجرای قانون مذکور و ۵۰ درصد مابقی از مشترکین به‌صورت اقساط ۲۴ماهه روی قبوض برق آنها دریافت خواهد شد		
۲	**ماده الحاقی** **تبصره**	وزارت نیرو مکلف است ترتیبی اتخاذ کند که در برنامه پنجم توسعه نسبت به تعویض پمپ چاه‌های آب کشاورزی و نصب کنتور هوشمند، تخصیص سهمیه برق و آب و اخذ جریمه به مصرف مازاد بر سهمیه برق و آب کشاورزی مطابق قانون هدفمند کردن یارانه‌ها اقدام کند. ۷۰ درصد هزینه تعویض پمپ و نصب کنتور هوشمند به‌صورت یارانه از محل وجوه قانون هدفمند کردن یارانه‌ها توسط دولت پرداخت خواهد شد و سهم کشاورز به‌صورت قسطی از او دریافت خواهد شد	جزء «۲۹» بند «ج» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۱» و «۲» و «۳» بند «۳» (سیاست‌های کلی منابع آب) و جزء «۷» بند «الف» و جزء «۳» بند «۵» (سیاست‌های کلی منابع طبیعی) سیاست‌های کلی نظام جزء «۲۶» بند «الف» و اجزای «۳-۳۴»، «۱-۳۵» و «۷-۳۵» و سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	یک مطالعه در استان خراسان رضوی نشان داد که مصرف برق در بخش کشاورزی به‌دلیل غیراستاندارد بودن پمپ آب چاه‌ها، ۴۷ درصد بیش از مجوز صادره بوده است و حجم بسیاری زیادی از مجوز و ذخایر زیرزمینی آب‌ها برداشت شده است کشاورزان به‌دلیل عدم تخصص در این رشته نیاز به کمک داشته و دولت باید سازوکار لازم را تدوین و تأمین سیستم‌های استاندارد را مدیریت کند
۳	**ماده الحاقی**	وزارت نیرو از طریق شرکت‌های تابعه در دو ساله اول برنامه موظف است، استفاده از سیستم حسابداری قیمت تمام شده را در کلیه شرکت‌ها به اجرا درآورد	اجزای «۳۲» و «۳۳» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم	
۴	**ماده الحاقی**	وزارت نیرو مکلف است از طریق بخش خصوصی و تعاونی در جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و با توجه به توان بالقوه انرژی تجدیدپذیر برق ـ آبی کشور، برای احداث نیروگاه‌های برق ـ آبی (کوچک و بزرگ) در حد ۴۰۰۰ مگاوات تا پایان برنامه پنجم، اقدام لازم به‌عمل آورد	اجزای «۲۹» و «۳۷» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «د» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۱» بند «ب» (۲) سیاست‌های کلی نظام اجزای «۲۵» و «۲۶» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	

ردیف	شماره ماده (بند)	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	دلایل ارائه پیشنهاد
۵	**ماده الحاقی**	وزارت نیرو مکلف است با توجه به ظرفیت بالقوه انرژی‌های تجدیدپذیر خورشیدی ـ بادی و امکانات اجرایی، با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، نسبت به احداث این‌گونه نیروگاه‌ها اقدام کند به‌طوری که تا پایان برنامه پنجم، از کل ظرفیت اسمی نیروگاه‌ها، حداقل ۰/۷۵ درصد متعلق به این نیروگاه‌ها باشد. وزارت نیرو از طریق شرکت‌های زیرمجموعه باید برق تولیدی این نیروگاه‌های را مطابق با حکم بند «ب» ماده (۱۲۲) این قانون (لایحه برنامه) خریداری کند	اجزای «۲۹»، «۳۷» و «۴۲» بند «ج» و جزء «۴۳» بند «و» سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز جزء «۱» بند «ب» (۲) سیاست‌های کلی نظام جزء «۳-۲»، «۲-۲۲»، «۲۵» «۱-۲۵»، «۲-۲۵» و «۲۶» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی	

جدول ۶. مواد لایحه برنامه پنجم توسعه ـ بخش انرژی پاک

ردیف	متن ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهادات اصلاحی	دلایل ارائه پیشنهاد	تصمیم کمیته
۱	(۱۲۴)	حداکثر تا پایان سال اول طرح جامع ارتقای مقابله با شرایط اضطراری نیروگاه‌های هسته‌ای توسط سازمان انرژی اتمی با همکاری وزارت کشور، وزارت امور خارجه، معاونت و سایر دستگاه‌های ذیربط تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید	اجزای «۱۱» و «۱٤» و «۱۵» و «۱۹» بند «ب» و جزء «٤۳» بند «د» سیاست های کلی نظام در دوره چشم‌انداز اجزای «۲» و «۳» و «۱-۳» و «۲-۳» و «۳-۳» و «٤» و «۵» و... بند «۸» سیاست‌های کلی نظام جزء «٤-۲۱» بند «الف» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه	وزارت نیرو نیز در تهیه طرح جامع مذکور شرکت داده شود. عنوان معاونت نیز آورده شود توصیه می‌شود پس‌از اعمال اصلاحات فوق تصویب شود	۱. بخش‌هایی از نیروگاه‌های هسته‌ای، تقریباً شبیه نیروگاه‌های حرارتی است ۲. عنوان کامل معاونت درج گردد ۳. تصحیح: بین عبارت سال اول و عبارت «طرح جامع» علامت کاما گذاشته شود	حذف
۲	**ماده (۱۲۵)**	هرگونه تملک، جابجایی، صدور سند و تغییر کاربری اراضی در محدوده حریم پنج (۵) کیلومتری نیروگاه‌های هسته‌ای به‌عنوان سکونتگاه دائم ممنوع است و حقوق صاحبان حق در اراضی و املاک واقع در محدوده مذکور براساس قانون «نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت» تأمین می‌گردد		توصیه می‌شود تصویب شود		حذف
	تبصره ماده (۱۲۵)	الزامات و مقررات و مصوبات نظام ایمنی سازمان در زمینه فناوری هسته‌ای که توسط مراکز نظام ایمنی سازمان در زمینه فناوری هسته‌ای و پرتوی ابلاغ می‌شود، برای کلیه دستگاه‌های اجرایی و اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی مرتبط لازم‌الاجرا است		توصیه می‌شود تصویب شود		حذف

ردیف	متن ماده یا بند	متن ماده یا بند	قوانین و اسناد بالادستی	پیشنهادات اصلاحی	دلایل ارائه پیشنهاد	تصمیم کمیته
۳	**ماده (۱۲۶)**	مقررات مالی و استخدامی سازمان انرژی اتمی بدون الزام به رعایت قانون محاسبات عمومی کشور و قانون مدیریت خدمات کشوری و سایر مقررات عمومی بنا به پیشنهاد سازمان انرژی اتمی و تأیید معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. اجرای مقررات مذکور در سقف اعتبارات مصوب مجاز است	اصلاح قوانین دائم است و باید جداگانه اقدام شود و مصوبه مجلس می‌خواهد پس مغایر با اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است	پیشنهاد حذف تقدیم می‌گردد	با توجه به‌عملکرد مالی سازمان انرژی اتمی در مقایسه با عملکرد اجرایی آن در نیروگاه‌های اتمی بوشهر به‌نظر می‌آید مستثنا کردن مقررات استخدامی و مالی این سازمان از قانون محاسبات عمومی کشور و سایر مقررات (که به مفهوم حذف هرگونه مقایسه دستگاه‌های ناظر است) صحیح نباشد بنابراین پیشنهاد می‌شود دولت برای هرگونه تغییری در قوانین موجود (مالی یا نیروی انسانی) برای این سازمان اقدام قانونی جداگانه‌ای (خارج لایحه برنامه) به‌عمل آورد	حذف

منابع و مآخذ

۱. لایحه برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

۲. سیاست‌های کلی نظام.

۳. سند چشم‌انداز بیست‌ساله.

۴. قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

۵. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه.

شناسنامه گزارش	شماره مسلسل: ۱۰۲۵۵

عنوان گزارش: بررسی لایحه برنامه پنجم توسعه (۹)، فصل پنجم ــ اقتصادی: نفت، گاز، برق، انرژی‌های پاک

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

تهیه و تدوین‌کنندگان: محمدرضا محمدخانی، ایرج مهرآزما، هاشم خویی

همکاران: مجتبی درویش‌توانگر، فریدون اسعدی

ناظر علمی: ـــــ

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: ـــــ

ویراستار ادبی: ـــــ

واژه‌های کلیدی: ـــــ

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۳/۱۱